Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2020

Katri Kummala

KANSAINVÄLINEN AVIOLIITTO SUOMESSA

– Avioliitto ja aviovarallisuussuhteet Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen välillä

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma, juridiikka

2020 | 41 sivua, 3 liitesivua

Katri Kummala

KANSAINVÄLINEN AVIOLIITTO SUOMESSA

- Avioliitto ja aviovarallisuussuhteet Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen välillä

Kun avioliitolla on juridisia kytköksiä useampaan kuin yhteen valtioon, on kyse kansainvälisestä avioliitosta. Avioliittolait, avioliiton purkautumista käsittelevä lainsäädäntö, aviovarallisuusjärjestelmät ja avioliiton oikeudelliset merkitykset voivat poiketa eri valtioissa merkittävästi. Ilman puolisoiden tekemää erillistä sopimusta, avioliiton purkautuessa puolisoiden aviovarallisuussuhteisiin sovelletaan pääasiassa sen valtion lakia, johon puolisoille muodostui kotipaikka avioliiton solmimisen jälkeen. Avioeroa ei sen jälkeen voida enää hakea Suomen lain mukaan.

Vihkimisen tapahtuessa Suomessa kahden suomalaisen välillä, sovelletaan Suomen avioliittolakia määrittämään avioliiton oikeudellisia vaikutuksia. Kun toinen kihlakumppaneista on ulkomaan kansalainen, on huomioitava avioliittolain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset. Näiden perusteella määräytyy esimerkiksi viranomaisten toimivalta, avioesteiden tutkinnan kulku ja vihkimisen muoto. Tässä opinnäytetyössä käsitellään kansainvälisen avioliiton solmimisen ja sen purkautumisen juridisia vaikutuksia silloin, kun avioliitto solmitaan Suomessa Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen välillä.

Kansainvälisen avioliiton juridiset vaikutukset käydään läpi avioliiton esteiden tutkinnasta avioeron voimaantulon jälkeisiin vaikutuksiin. Tämä opinnäytetyö keskittyy avioliiton osapuolten välisiin oikeuskysymyksiin avioliiton purkauduttua puolisoiden elinaikana ja sen ulkopuolelle on rajattu avioparin jälkeläisiin liittyviä juridisia kysymyksiä selvittävä kansainvälinen lapsioikeus.

Opinnäytetyön tehtävänä on koota yhteen Suomessa solmitun kansainvälisen avioliiton toteutumisen prosessit ja sen merkittävimmät vaikutukset avioparille. Opinnäytetyöstä on hyötyä ensisijaisesti sellaisille henkilöille, jotka pyrkivät solmimaan kansainvälisen avioliiton Suomessa tai haluavat perehtyä avioliittolain kansainvälisen avioliitto-oikeuden säännöksiin ja oikeusvaikutuksiin.

Työ pohjautuu voimassaolevaan lainsäädäntöön, viranomaislähteisiin, oikeuskirjallisuuteen ja muihin kirjallisiin lähteisiin. Keskeisimpänä perustana opinnäytetyölle on käytetty avioliittolain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä.

ASIASANAT:

kansainvälinen avioliitto, kansainvälinen yksityisoikeus, vihkiminen, avioero, aviovarallisuussuhteet, kansainväliset sopimukset

BACHELOR´S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Jurisprudence

2020 | 41 pages, 3 pages in appendices

Katri Kummala

INTERNATIONAL MARRIAGE IN FINLAND

- Marriage and matrimonial regimes between a Finnish citizen and a foreign citizen

An international marriage has juridical connections to several countries. Marriage laws, divorce laws, matrimonial property regime and the juridical meanings for marriage can alternate significantly between different countries. Without a prenuptial agreement between the spouses, the laws of the country where the spouses settled down after the marriage was formed are used to solve any questions when a divorce occurs. After that, the divorce can no longer be handled in accordance with the Finnish law.

A matrimony in Finland between two Finns complies with the Finnish Marriage Act. However, when one of the spouses is a foreign citizen, international civil laws in the Marriage Act have to be taken into particular consideration. Those laws will determine public authority, examination of impediments to marriage and the marriage ceremony among other things. This thesis addresses international marriage when it is tied between a Finnish citizen and a foreign citizen in Finland.

The effects of international marriage are reviewed from the examination of impediments to division of property and alimony. This thesis will concentrate solely on the juridical impacts for the spouses. The juridical questions regarding the spouses' children and how international marriage affects them are not addressed.

The goal for this thesis is to gather the process of an international marriage and introduce its consequences to spouses. This will primarily benefit international couples, who are planning to get married in Finland and those who want to get acquainted with the juridical aspects of international marriage.

This thesis is based on existing laws, authority sources, juridical literature and other written sources. The most essential source of law for this thesis is the Finnish Marriage Act and especially its fifth segment regarding international civil laws.

KEYWORDS:

International marriage, international civil law, marriage ceremony, divorce, matrimonial property regime, international contracts

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET **6**

1 JOHDANTO **7**

2 KANSAINVÄLINEN AVIOLIITTO SUOMESSA **11**
2.1 Oikeus avioliiton solmimiseen 11
2.2 Yleisyys 11

3 KANSAINVÄLISEN AVIOLIITON SOLMIMINEN **14**
3.1 Yleistä 14
3.2 Avioliiton esteiden tutkinta 14
3.2.1 Avioliiton esteiden tutkijat Suomessa 15
3.2.2 Henkilöllisyyden selvittäminen 16
3.2.3 Siviilisäädyn selvittäminen 17
3.2.4 Todistus avioliiton esteiden tutkinnasta 18
3.3 Vihkiminen Suomessa 19
3.3.1 Kirkollinen vihkiminen 19
3.3.2 Siviilivihkiminen 20
3.4 Sukunimen valinta 20

4 AVIOLIITON PURKAMINEN **21**
4.1 Yleistä 21
4.2 Toimivalta kansainvälisen avioliiton purkamista koskevissa asioissa 22
4.2.1 Bryssel II a -asetus 22
4.2.2 Pohjoismainen avioliittokonventio 23
4.2.3 Vireilläolovaikutus 23
4.3 Avioeron hakeminen 24
4.4 Harkinta-aika ja hakemus avioeroon tuomitsemisesta 25
4.5 Avioeroon tuomitseminen 26
4.6 Yhteiselämän lopettaminen 26

5 PUOLISOIDEN OMAISUUDEN OSITUS **28**
5.1 Yleistä 28
5.2 Toimivalta kansainvälisen avioliiton varallisuussuhteissa 29
5.2.1 Kansainväliset aviovarallisuusasetuksen yleissopimukset 30

5.3 Omaisuussuhteet avioliiton aikana 31
5.4 Avio-oikeus 31
5.5 Avioehtosopimus 32
5.5.1 Avioehtojen sopimustyypit 33
5.5.2 Omaisuuden erottelu 33
5.6 Puolisoiden elatusvelvollisuus 34

6 YHTEENVETO 37

LÄHTEET 40

LIITTEET

Liite 1. Pyyntö avioliiton esteiden tutkimisesta, sivut 1-2 (Digi- ja väestötietovirasto 2020)
Liite 2. Avioerohakemus (Käräjäoikeudet 2019)

KUVIOT

Kuvio 1. Avioliiton solmineet suomalaiset naiset miehen kansalaisuuden mukaan 1990-2018. ULKOMAAN KANSALAISET YHTEENSÄ (Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2018) 7
Kuvio 2. Avioliiton solmineet suomalaiset miehet vaimon kansalaisuuden mukaan 1990-2018. ULKOMAAN KANSALAISET YHTEENSÄ (Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2018) 8
Kuvio 3. Suomalaisten avioerot ulkomaalaisten kanssa 2010-2016 (Härkönen 2018) ...9

KÄYTETYT LYHENTEET

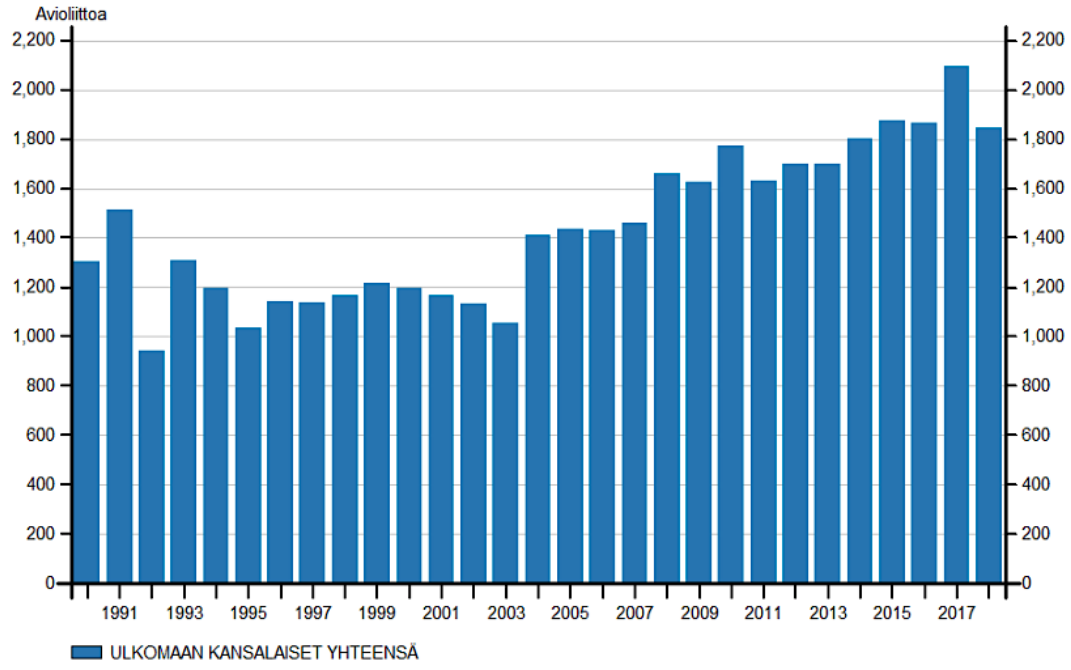
AL	Avioliittolaki 13.6.1929/234
ALA	Avioliittoasetus 6.11.1987/820
ESL	Etu- ja sukunimilaki 19.12.2017/946
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
Bryssel II a	Asetus (EY) N:o 2201/2003 - tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Annettu 27.11.2003.
(EU) 2016/1103	Neuvoston asetus tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa. Annettu 26.6.2016.
SopS 20/1931	Pohjoismainen avioliittokonventio. Avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävä, Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 tehty sopimus sekä siihen liittyvät loppupöytäkirja ja Suomen ja Tanskan hallitusten välinen, 9 päivänä kesäkuuta 1931 käyty noottienvaihto 18.12.1931/20.
SopS 21/1935	Asetus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 16.7.1935/21
SopS 50/1964	Asetus suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioikää ja avioliittojen kirjaamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 13.11.1964
SopS 56/1977	Asetus Pohjoismaiden kesken tehdyn yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittavan sopimuksen voimaansaattamisesta 2.12.1977/56
SopS 43-44/2001	Laki Pohjoismaiden välillä tehdyn avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän sopimuksen muuttamista tarkoittavan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 8.6.2001/466

1 JOHDANTO

Avioliitto on ympäri maailmaa tunnistettu sosiaalinen, uskonnollinen, kulttuurinen ja oikeudellinen instituutio. Länsimaisena merkityksenä avioliitolle pidetään yleensä puolisoiden välistä yhteisymmärrykseen perustuvaa suhdetta, joka on solmittu lainvoimaisella sopimuksella.

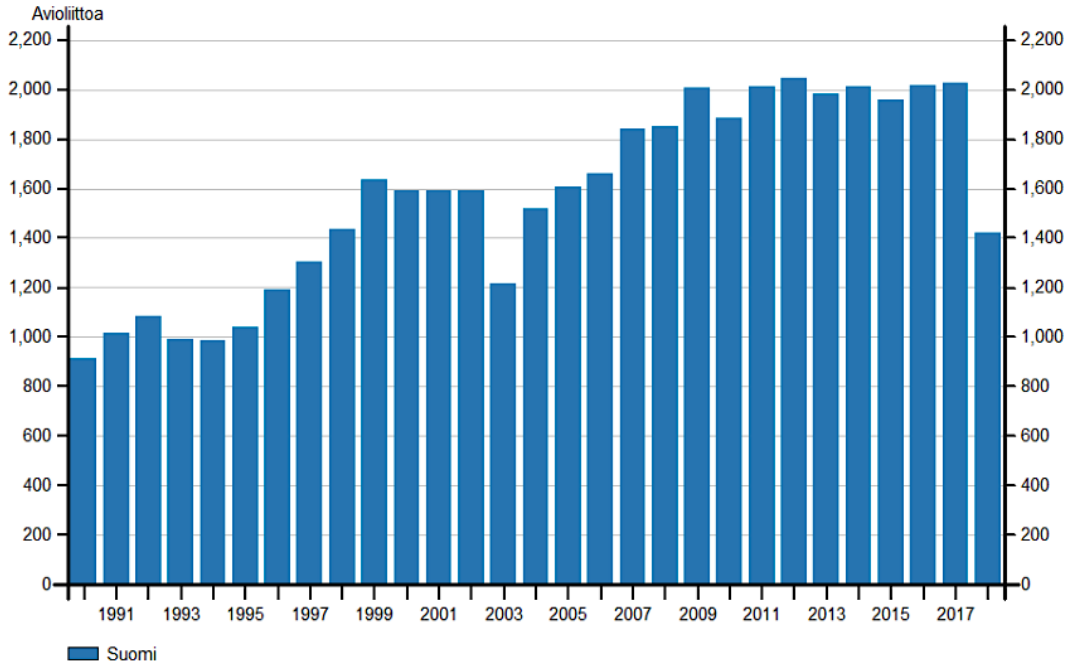
Kansainvälistyvässä ja monikulttuurisessa Suomessa monella avioliiton solmineella avioparilla on toisiinsa nähden eri syntyperä ja taustamaa. Molemminpuolinen muuttoliike, teknologian kehittyminen ja matkustaminen ovat edistäneet globalisoitumista, jonka seurauksena suomalaisten kohtaamiset ulkomaan kansalaisten kanssa lisääntyvät. Yleisen liikkuvuuden lisääntyessä myös kansainvälisten avioliittojen määrä kasvaa.

Ulkomaisia kytkentöjä sisältävät oikeustapaukset, kuten kansainvälinen avioliitto, kuuluvat kansainväliseen yksityisoikeuteen. Kansainvälisen avioliiton solmiminen Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen välillä on ollut pääosin nousujohtoista vuosituhanteen vaihtumisen jälkeen.

Kuvio 1. Avioliiton solmineet suomalaiset naiset miehen kansalaisuuden mukaan 1990-2018. ULKOMAAN KANSALAISET YHTEENSÄ (Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2018)

Vuonna 2018 suomalaiset solmivat yli 3300 kansainvälistä avioliittoa ulkomaan kansalaisten kanssa.[1] Koko Euroopan Unionin alueella puolestaan solmitaan joka vuosi noin 300 000 uutta kansainvälistä avioliittoa.[2]

Kuvio 2. Avioliiton solmineet suomalaiset miehet vaimon kansalaisuuden mukaan 1990-2018. ULKOMAAN KANSALAISET YHTEENSÄ (Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2018)

Edellä olevissa taulukoissa suomalaistaustaisena pidetään sellaista henkilöä, jonka molemmat tai toinen vanhemmista on suomalainen, koskien myös ulkomailta Suomeen adoptoituja lapsia. Taulukossa ulkomaalaistaustaisena pidetään ulkomailla tai Suomessa syntynyttä henkilöä, jonka molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.[3]

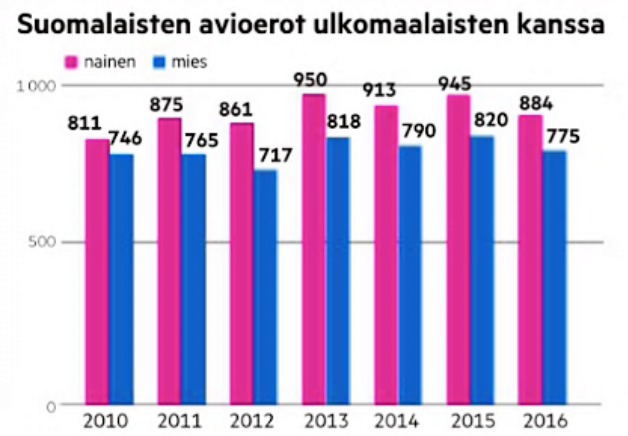
Tässä opinnäytetyössä keskitytään kansainvälisen avioliiton oikeudellisiin vaikutuksiin silloin, kun Suomen kansalainen solmii avioliiton ulkomaan kansalaisen kanssa Suomessa. Aiheen tekee ajankohtaiseksi maahanmuuttajien määrän kasvu Suomessa vuosituhannen vaihtumisen jälkeen. Vuodesta 2011 lähtien Suomeen on muuttanut n.

[1] Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2018
[2] Kangas 2018, 81.
[3] Härkönen 2018

30 000 henkeä vuosittain ja vuonna 2017 ulkomaan kansalaisten osuus Suomen väestöstä oli 4,5 % (n. 249 450 ihmistä). Koko väestön määrä oli tuolloin 5 513 130 ihmistä.[4] Vaikka maahanmuutto Suomessa on eurooppalaiseen tasoon verraten pientä, on ulkomaalaisen väestön kasvaminen suhteellisesti ottaen Suomessa mittavaa. Myös maastamuutto on viime vuosien aikana ollut kasvussa.

Kihlaparien kansainväliset liittymät monimutkaistavat avioitumisprosessia sekä avioliiton purkamista. Kun aviopuolisot ovat saman valtion kansalaisia, asuvat kotivaltiossaan ja myös heidän omaisuutensa sijaitsee samassa valtiossa, osituksen suorittaminen ja siihen liittyvien oikeusohjeiden tutkiminen on enimmäkseen ongelmatonta. Kun puolisoiden kansalaisuuden, asumisen tai varallisuuden osalta puolisoilla on liittymiä eri puolille maailmaa, on puolisoille eron jälkeen kuuluvaa omaisuutta haastavaa osoittaa.[5] Tavallisesti esimerkiksi avioeropäätös saadaan noin puolessa vuodessa, mutta eroaminen ulkomaisesta puolisosta saattaa kestää yli kaksi vuotta, mikäli eroon liittyvien tiedoksiantojen toimittaminen ulkomailla oleskelevalle puolisolle on vaikeaa.[6]

Suomalaistaustaisten naisten keskimääräinen eronneisuus ulkomaalaistaustaisen miehen kanssa solmituista liitoista oli 5,3 prosenttia vuonna 2018 ja suomalaistaustaisten miesten keskimääräinen eronneisuus ulkomaalaistaustaisista naisista luku oli 3,3 prosenttia vuonna samana vuonna.[7] Kansainvälisten avioliittojen eronneisuutta viimeisen vuosikymmenen osalta voidaan tarkastella myös alla olevasta kuviosta.

Kuvio 3. Suomalaisten avioerot ulkomaalaisten kanssa 2010-2016 (Härkönen 2018)

[4] Väestöliitto ry: Maahanmuuttajien määrä 2019
[5] Kangas 2018, 81.
[6] Härkönen 2018
[7] Tilastokeskus: Avioerot 2018

Avioliitto-oikeuden lainvalintasäännökset poikkeavat eri maissa suuresti toisistaan. Pelkästään länsimaisten oikeusjärjestelmien avioliittoa koskevissa säännöksissä on yhteisten elementtien lisäksi suuria eroavaisuuksia esimerkiksi avioesteiden, avioliiton solmimisen ja avioeroperusteiden välillä. Varallisuuskiistoissa lopputulosta on vaikea arvioida eri valtioiden soveltaessa kiistojen ratkaisemisessa omien lainvalintasääntöjensä mukaan määräytyviä lakeja. Varmaa ei ole sekään, että tunnistetaanko toisessa valtiossa tehty tuomioistuimen päätös Suomessa.[8] Suomessa kansainvälisestä avioliitosta säädetään avioliittolaissa (13.6.1929/234).

Avioliittolaki Suomessa sääntelee lähinnä aviopuolisoiden taloudellisia suhteita, eikä puutu aviopuolisoiden henkilökohtaiseen elämään tai heidän parisuhteeseensa. Esimerkiksi Yhdysvaltojen Kaliforniassa laki kieltää puolisoita salaamasta toisiltaan erilaisia kauppatoimia ja omaisuutta sekä määrää puolisoiden oikeudesta tarkastaa ja kopioida toistensa liiketoimiin liittyviä asiakirjoja, kuten tilikirjoja ja sopimuksia (California Constitution: Family Code, section 721).

Tässä opinnäytetyössä on pyritty kuvaamaan avioliiton kaarta kronologisessa järjestyksessä. Ensin esitellään kansainvälisen avioliiton yleisyyttä ja toteutumista Suomessa, jonka jälkeen selvitetään avioliiton solmimiseen kuuluva prosessi avioliiton esteiden tutkinnasta vihkimiseen. Avioliiton esteiden tutkinnassa on syytä kiinnittää huomiota kihlakumppaneiden henkilötietojen ja siviilisäädyn taustojen tutkimiseen ja siihen, miten ulkomaalaisen kihlakumppanin synnyin- ja asuinmaa vaikuttavat tietojen käsittelyyn tutkintavaiheessa.

Avioliiton purkamisen vaiheita käsitellään opinnäytetyön neljännessä luvussa ja aviopari n omaisuuden ositusprosessia viidennessä luvussa. Omaisuuden jakautuminen avioliiton päätyttyä on yksittäiskohtaista ja siihen vaikuttavia asianhaaroja on useita. On erityisen tärkeää, että kihlaparit ovat yhdessä etukäteen selvittäneet ja varautuneet avioeroon sopimuksilla ja selvityksillä.

Avioliiton solmimisen vaikutusten ollessa kutakuinkin samanlainen kaikilla pareilla, voivat avioliiton purkautumisen vaikutukset avioliiton osapuolille poiketa toisistaan huomattavasti. Tässä opinnäytetyössä käsitellään omaisuuden jakautumista vain avioerotilanteessa, eikä siinä käsitellä toisen puolison kuolemaan perustuvaa avioparien omaisuuden ositusta.

[8] Helin ja Kemppainen 2018, 10.

2 KANSAINVÄLINEN AVIOLIITTO SUOMESSA

2.1 Oikeus avioliiton solmimiseen

Oikeudesta avioliiton solmimiseen on sovittu useissa kansainvälisissä sopimuksissa. Näistä tunnetuimpia ovat YK:n vuonna 1948 hyväksymän ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 16. artikla sekä Asetus suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioikää ja avioliittojen kirjaamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 50/1964).

Avioitumisoikeutta rajoittavat edellytykset avioliittoon aikovien täysi-ikäisyydestä sekä avioliiton solmimisen vapaaehtoisuudesta. Suomi on sitoutunut sellaisiin avioliittoa käsitteleviin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa pyritään estämään se, että rotu, uskonto tai kansallisuus olisivat esteenä avioliiton solmimiselle. Jo ihmisoikeusvelvoitteiden perusteella eri kansalaisuudet omaavalla kihlaparilla on oikeus solmia avioliitto.

Siinä tapauksessa, jossa kihlaparilla on liittymiä asumisen tai kansalaisuuden osalta useampaan kuin yhteen valtioon ja he haluavat tulla vihityksi Suomessa, on otettava huomioon kansainvälisen avioliitto-oikeuteen kuuluvat säännökset, jotta voidaan selvittää avioliiton todelliset oikeusvaikutukset Suomessa. Kansainvälisen yksityisoikeuden alan nojalla ratkaistaan myös ulkomailla solmitun avioliiton tunnustaminen Suomessa.[9]

2.2 Yleisyys

Suomessa eri kansallisuuksia edustavien parien avioliitot ovat edelleen suhteellisen tuore, mutta tasaisesti kasvava ilmiö. Syitä kansainvälisten avioliittojen vähyyteen Suomessa ovat esimerkiksi maahanmuuton suhteellinen vähäisyys, monimutkainen byrokratia sekä ympäristön asenteet. Etenkin maahanmuuttoa koskevat säädökset Suomessa vaikeuttavat osakseen ulkomaalaisten asettumista Suomeen, vaikka taustalla olisikin pitkäaikainen parisuhde. Kansainväliset avioparit myös kohtaavat saman kansallisuuden omaavia pareja enemmän ennakkoluuloja, koska avioliitto voi olla myös keino saada ulkomaalaiselle puolisolle oleskelulupa.

[9] Mikkola 2009, 73-74.

Vuonna 2012 Suomessa sillä hetkellä naimisissa olevista runsaat kolme prosenttia elivät kansainvälisissä avioliitoissa. Samana vuonna uusista solmituista avioliitoista kahdeksan prosenttia solmittiin ulkomaan kansalaisen kanssa.

Suomalaisten ja ulkomaalaisten väliset avioliitot ovat yleisimpiä Uudellamaalla, Etelä-Karjalassa ja Ahvenanmaalla. Muuhun maahan verrattuna vähiten tämän kaltaisia liittoja on Kanta-Hämeessä ja Etelä-Pohjanmaalla.[10] Pääkaupunkiseudulla kahden eri kulttuurin avioliittoja on suhteessa eniten muuhun maahan verrattuna: vuonna 2011 kaikista Helsingissä solmituista avioliitoista 15% solmittiin Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen välillä.[11]

Muissa valtioissa, etenkin teollisuusmaissa, kansainväliset avioliitot ovat yleisempiä. Englanninkielisissä maissa termejä *intermarriage* tai *mixed marriage* käytetään kuvaamaan avioliittoa niiden parien välillä, jotka edustavat toisiinsa nähden erilaisia kansallisuuksia, etnisiä taustoja tai uskontoja.[12]

Saman sukupuolen kansainväliset avioliitot

Avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muutokset tulivat voimaan Suomessa 1.3.2017. Näiden muutosten jälkeen parisuhteen rekisteröiminen ei ole enää Suomessa mahdollista, vaan myös samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia avioliiton.[13] Samaa sukupuolta olevat kumppanit, jotka ovat ennen 1.3.2017 rekisteröineet parisuhteensa Suomessa, voivat tehdä Digi- ja väestötietovirastolle ilmoituksen parisuhteensa avioliitoksi muuttamisesta. Avioliitto on virallinen siitä päivästä alkaen, jona Digi- ja väestötietovirasto on saanut edellä mainitun ilmoituksen (AL 1 a §).

Monelle ulkomaalaiselle samaa sukupuolta edustavalle kihlaparille vihkiminen ulkomailla voi olla ainoa mahdollisuus avioitua, koska parin kotimaan lainsäädäntö mahdollistaa vain eri sukupuolien välisen vihkimisen. Osa maista tunnustaa valtion ulkopuolella solmitut saman sukupuolen avioliitot, vaikka avioliittoa ei omassa valtiossa voisikaan juridisesti solmia. Vuonna 2017 Suomessa solmittiin 80 kansainvälistä saman sukupuolen avioliittoa, jossa Suomen kansalainen avioitui ulkomaan kansalaisen kanssa.[14] Nämä

[10] Lainiala ja Säävälä 2012, 24-25.
[11] Lainiala ja Säävälä 2012, 7, 9 ja 15.
[12] Dumănescu 2014, 2.
[13] Ihmisoikeuskeskus 2017
[14] Tilastokeskus: Solmitut avioliitot 2017

avioliitot muodostivat 14 % kaikista Suomessa sinä vuonna solmituista kansainvälisistä avioliitoista.

Parisuhteen rekisteröimisellä on aviovarallisuus- ja jäämistöoikeudessa samat oikeusvaikutukset kuin avioliittoon solmimisella. Samaa sukupuolta olevia kihlapareja koskevat samat juridiset määräykset kuin eri sukupuolta olevia kihlapareja kansainvälisen avioliiton osilta. Aviopareihin sovelletaan Suomessa aina avioliittolain ja perintökaaren säännöksiä heidän sukupuolestaan riippumatta.[15]

Lumeavioliitot

Oleskeluluvan saamiseksi tai maahanpääsyä ja maassa oleskelua koskevien sääntöjen kiertämiseksi solmittua avioliittoa Euroopan unionin kansalaisen tai EU-jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevan ja EU:n ulkopuolisen valtion kansalaisen välillä kutsutaan lumeavioliitoksi.[16] Lumeavioliiton solmineet kumppanit eivät ole aikeissa elää tosiasiallista perhe-elämää, vaan avioliiton pyrkimyksenä on oleskeluluvan saaminen ulkomaalaiselle puolisolle.

Maahanmuuttovirasto arvioi perhesuhteiden perusteella oleskelulupaa hakevan tarkoituksia ja antaa päätöksensä oleskeluluvasta selvityksien ja saamiensa tietojen perusteella. Lumeavioliittoa voidaan epäillä, mikäli avioliitto on solmittu lyhyen tai olemattoman seurusteluajan jälkeen, puolisot eivät puhu yhteistä kieltä, hakija on antanut viranomaisille väärää tietoa tai tehnyt rikoksia, hakijan taustalla on kielteisiä oleskelulupapäätöksiä tai jos hakijaa on aiemminkin epäilty lumeavioliitosta.

[15] Aarnio ja Kangas 2016, 121.
[16] Kangasniemi 2003, 9.

3 KANSAINVÄLISEN AVIOLIITON SOLMIMINEN

3.1 Yleistä

Kansainvälisen avioliiton solmimisesta säädetään avioliittolain 108-114 §:ssä. Mikäli kihlapareilla on yhteyksiä muihin Pohjoismaihin, on otettava huomioon myös Pohjoismaisen avioliittokonvention (SopS 20/1931) artiklat 1 ja 2, joissa säädetään avio-oikeudesta. Tämän lisäksi esimerkiksi Suomen oikeusapusopimuksissa Venäjän (SopS 48/1980) ja Puolan (68/1981) kanssa on erinäisiä säännöksiä sopimusten alaisten valtioiden kansalaisten oikeudesta avioliiton solmimiseen toisessa sopimusvaltiossa.

3.2 Avioliiton esteiden tutkinta

Suomalainen vihkiminen edellyttää suoritettua avioliiton esteiden tutkintaa joko Suomessa tai toisessa Pohjoismaassa. Avioliiton esteiden tutkintaan sovellettava laki riippuu siitä, onko jommallakummalla kihlakumppanilla vahva liittymä Suomeen vai ei. Jos ainakin toisella kihlakumppanilla on Suomen kansalaisuus tai asuinpaikka Suomessa, avioliiton esteet tutkitaan molempien osalta Suomen lain mukaan (AL 108.1§). Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka avioliitto olisi ulkomaalaisen kihlakumppanin kansalaisuus- tai asuinvaltiossa sallittu, se ei välttämättä ole mahdollinen Suomessa.

Jos esimerkiksi Ruotsissa vakituisesti asuvat suomalainen A ja ruotsalainen B haluavat mennä naimisiin Suomessa, sovelletaan avioliiton esteiden tutkinnassa A:n osalta Suomen lakia ja B:n osalta Ruotsin lakia.

Jos taas Ruotsissa vakituisesti asuva ruotsalainen C ja Suomessa asuva suomalainen D hakevat avioliiton esteiden tutkintaa Suomessa, jossa haluavat tulla vihityksi, sovelletaan tutkintaan molempien osalta Suomen lakia, koska D:n kotipaikka on Suomessa. C voi kuitenkin halutessaan vaatia Ruotsin lain soveltamista (ks. 4.2.2 Pohjoismainen avioliittokonventio).

Mikäli kummallakaan kihlakumppaneista ei ole Suomen kansalaisuutta tai asuinpaikkaa Suomessa, sovelletaan vieraan valtion lakia. Tämän kaltaisessa tapauksessa avioliitto voidaan solmia Suomen viranomaisen edessä, jos kihlakumppaneilla on oikeus solmia avioliitto sen valtion mukaan, jonka kansalaisia he ovat tai jossa heillä on asuinpaikka.

Jotta vihkiminen voidaan suorittaa Suomessa, täytyy avioliiton olla sallittu myös Suomen lakien mukaan. Ulkomaalaisella kihlakumppanilla on velvollisuus esittää hyväksyttävä selvitys oikeudestaan solmia avioliitto siinä vieraassa valtiossa, josta on kyse. (AL 108.2§)

Tutkinnalla pyritään selvittämään mahdollisia esteitä avioliiton solmimiselle, kuten alaikäisyyttä, voimassaolevaa avioliittoa, lähisukulaisuutta tai ottolapsisuhdetta. Jos ainakin toinen kihlakumppaneista on Suomen kansalainen tai hänellä on asuinpaikka Suomessa, voi Suomen oikeusministeriö myöntää erityisen luvan avioliittoon myös sisaruksen jälkeläisen tai adoptiosuhteen osapuolten välillä (AL 109 §).

Suomen lainsäädäntöön kuulunut poikkeuslupamenettely, jonka mukaan alaikäiset pystyivät anomaan oikeusministeriöltä lupaa avioituakseen, päätettiin poistaa Suomen lainsäädännöstä vuoden 2019 alussa. Lapsiavioliitot kokonaan kieltävä lakimuutos astui voimaan 1.6.2019.[17]

Vihkiminen voidaan toimittaa avioliiton esteiden tutkinnan pohjalta niin kauan kuin se on voimassa. Tutkinnon voimassaoloaika määräytyy sen valtion lain mukaisesti, jonka viranomainen on suorittanut tutkinnan.

Ontuvaksi avioliitoksi kutsutaan tilannetta, jossa avioliiton esteet ovat Suomen laissa vähäisemmät kuin toisen kihlakumppanin kotimaassa.[18] Esimerkiksi useissa islamilaisissa maissa muslimi ei voi avioitua ei-muslimin kanssa. Tällaisten olosuhteiden vallitessa Suomessa solmittua avioliittoa ei ulkomaisen kihlakumppanin kotimaassa välttämättä tunnusteta.

3.2.1 Avioliiton esteiden tutkijat Suomessa

Suomessa avioliiton esteiden tutkijoina voivat toimia Digi ja -väestötietovirasto (ent. maistraatti)[19] sekä evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnat silloin, kun vähintään toinen kihlakumppaneista on kyseessä olevan seurakunnan jäsen. Digi- ja väestötietovirasto voi suorittaa tutkinnan parin uskontokunnasta ja asuinpaikasta riippumatta (AL 10 §).

[17] Maukonen 2019
[18] Helin 2013, 160.
[19] Sinisalo 2019

Avioliiton esteiden tutkinta saatetaan vireille, kun kihlapari toimittaa esteiden tutkijalle lomakkeen (ks. Liite 1), jolla he pyytävät avioliiton esteiden tutkintaa, sekä muut tarvittavat asiakirjat esteiden tutkijan edellyttämällä tavalla ja oikeassa muodossa. Lomakkeessa tulee olla molempien kihlakumppanien allekirjoitus. Lomake voidaan allekirjoittaa esteiden tutkijan ollessa läsnä tai kihlapari voi toimittaa lomakkeen yhdessä esteiden tutkijalle. Mikäli lomake toimitetaan jollakin toisella tavalla esteiden tutkijalle, on lomakkeessa olevien allekirjoitusten oltava kahden henkilön oikeaksi todistamia.[20]

Avioliittoon aikovalla Suomen kansalaisella tai sellaisella henkilöllä, jolla on asuinpaikka Suomessa, on mahdollisuus pyytää avioliiton esteiden tutkijalta todistus oikeudestaan solmia avioliitto. Todistuksen saaminen edellyttää avioliiton esteiden tutkimiseen tarvittavien tietojen selviämistä väestötietojen tai muun luotettavan selvityksen perusteella (AL 111 §).

3.2.2 Henkilöllisyyden selvittäminen

Kihlakumppanien on aina yhdessä pyydettävä avioliiton esteiden tutkintaa (AL 11.1§). Samalla he vakuuttavat, että heillä ei ole sukulaisuuteen perustuvia esteitä avioliitolle.

Avioliiton esteiden tutkinta edellyttää, että naimisiin aikovien ja siten esteiden tutkintaa pyytävien henkilöllisyys pystytään luotettavasti toteamaan. Suomen kansalaisten osalta tämä tapahtuu pääosin väestörekisterin avulla, kun taas ulkomaisen kihlakumppanin henkilöllisyys täytyy yleensä todeta muilla todistuksilla.

Mikäli tutkintaa koskeva henkilö ei pysty esittämään luotettavaksi katsottavaa todistusta tai muuta kirjallista selvitystä henkilöllisyydestään eikä poliisi ole varmistanut hänen henkilöllisyyttään, voi avioesteiden selvittäjä hylätä kihlaparin vaatimuksen tutkinnasta. Se henkilö, jonka henkilöllisyyden selvittämisestä on kysymys, on ensisijaisesti itse velvollinen hankkimaan ja esittämään avioliiton esteiden tutkijalle henkilöllisyytensä selvittämiseksi riittävän ja luotettavan asiakirjanäytön.

[20] Väestörekisterikeskus 2017

3.2.3 Siviilisäädyn selvittäminen

Esteiden tutkija käyttää avioliiton esteiden tutkinnassa ensisijaisesti väestötietojärjestelmään tallennettuja tietoja (ALA 1.1§). Mikäli sen kihlakumppanin, jolla on ulkomaan kansalaisuus, siviilisäätyä ei ole merkitty valtakunnalliseen väestötietojärjestelmään, on hänen toimitettava oman kotimaansa toimivaltaiselta viranomaiselta, kansalaisuusvaltion suurlähetystöstä tai konsulaatista hankittu todistus omasta siviilisäädystään, jotta avioliiton esteiden tutkinta voidaan suorittaa (ALA 2.1§).

On erityisen tärkeää, että todistus noudattaa avioliiton esteet tutkivan viranomaisen muotovaatimukset todistukselle ja siksi on suositeltavaa selvittää todistuksen sisältö jo ennen sen hankkimista. Siviilisäätytodistuksen tulee olla alle neljä kuukautta vanha, ellei todistukseen ei ole merkitty muuta voimassaoloaikaa ja siinä täytyy olla vieraan valtion diplomaattisen tai konsulivirkamiehen todistus siitä, että se on laillistettu ja alkuperäinen. (ALA 5.3§)

Todistuksen hankkiminen voi olla vaikeaa, sillä joidenkin maiden viranomaiset vaativat hakijan läsnäoloa todistuksen saamiseksi. Tämä ei normaalisti riitä syyksi siviilisäätytodistuksen hankkimatta jättämiselle.

Mikäli kihlakumppani pystyy osoittamaan, että edellä kuvattua selvitystä siviilisäädystä ei ole saatavilla, esteiden tutkija voi toisen kihlakumppanin suostumuksella tutkia avioliiton esteet jonkin muun luotettavaksi katsotun kirjallisen selvityksen perusteella. Tarvittaessa esteiden tutkija voi myös pyytää ulkoasiainministeriön tai ulkomaalaisviraston lausunnon muun selvityksen luotettavuudesta tai sen riittävyydestä.[21]

Digi- ja väestötietovirasto hyväksyy siviilisäätytodistuksen suomen-, englannin- ja ruotsinkielisenä. Mikäli todistus on jollain toisella kielellä, tulee se kääntää jollekin edellä mainituista kielistä. Jos käännöksen tekee Suomessa auktorisoitu kääntäjä, ei käännöstä tarvitse erikseen laillistaa. Alkuperäinen todistus ja sen käännös tulee olla liitettyinä toisiinsa.[22]

[21] Väestörekisterikeskus 2017
[22] Digi- ja väestötietovirasto 2020

Esimerkkitapaus KHO:2015:21

Somalialaiset A ja B hakivat maistraatilta avioliiton esteiden tutkintaa. Hakemuksessaan he olivat ilmoittaneet A:n olevan siviilisäädyltään leski ja B:n olevan siviilisäädyltään eronnut. Kumpikaan hakijoista ei ollut rekisteröity Suomen väestötietojärjestelmään. Hakemuksessaan esitettyjen tietojen tueksi hakijat ja heidän kaksi henkilötodistajaansa olivat antaneet julkisen notaarin edessä vakuutuksensa kumppaneiden siviilisäädystä. Maistraatti oli hylännyt hakemuksen sillä perusteella, että hakijoiden esittämä selvitys siviilisäädyistään ei ollut luotettava.

Hakijat valittivat päätöksestä ja vaativat asian selvittämiseksi suullisen käsittelyn järjestämistä, jonka hallinto-oikeus hylkäsi perustuen siihen, että hakijoilla tai heidän nimeämillään todistajilla ei katsottu olevan suullisessa käsittelyssä saatavilla selvitystä, joka ei olisi jo ilmennyt tai olisi asian ratkaisemisen kannalta välttämätöntä. Muutoksenhakija A oli kertonut saaneensa puhelimitse ilmoituksen aiemman puolisonsa kuolemasta. Hän ei pystynyt asiakirjanäytöllä todistamaan olleensa naimisissa, sillä hän ei ollut saanut kirjallista todistusta avioliiton solmimisesta, eikä Somaliassa tiettävästi ole väestökirjanpitoa, josta siviilisäädyn olisi voinut tarkistaa. Hakija B puolestaan ilmoitti eronneensa aiemmasta puolisostaan Somaliassa islamilaisen lain mukaisesti kahden todistajan ja imaamin ollessa läsnä. Hänkään ei voinut asiakirjoilla todistaa avioliiton purkautumista.

Korkein hallinto-oikeus päätti kumota hallinto-oikeuden päätöksen ja palauttaa asian hallinto-oikeudelle suullisen käsittelyn toimittamiseksi ja siten uudestaan ratkaistavaksi. Korkein oikeus katsoi hakijoiden mahdollisuuden solmia keskenään avioliitto riippuvan olennaisella tavalla suullisen käsittelyn toimittamisesta, koska hakijat eivät pystyneet esittämään avioliittoasetuksen 2.1 § edellyttämää todistusta avioliiton esteiden tutkintaa varten. Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja suullinen käsittely määrättiin toimitettavaksi, jonka jälkeen asia ratkaistaisiin uudestaan.

3.2.4 Todistus avioliiton esteiden tutkinnasta

Kun on todettu, ettei avioliiton solmimiselle ole esteitä, avioliiton esteiden tutkija antaa vihkiparille todistuksen tutkinnasta (AL 13.1§). Todistus voidaan antaa vihkiparille aikaisintaan seitsemän päivää tutkintapyynnön jälkeen, mukaan lukematta sitä päivää, jolloin tutkintaa on pyydetty. Todistus voidaan antaa myös aikaisemmin, jos siihen on painavia syitä (AL 13.2§).

Suomalainen todistus avioesteiden tutkinnasta on voimassa neljä kuukautta. Mikäli vihkimistä ei suoriteta tuon ajan kuluessa, on avioliiton esteiden tutkinta suoritettava uudestaan.

3.3 Vihkiminen Suomessa

Avioliittoon vihkimisestä Suomessa säädetään avioliittolain 1. osan 4. luvussa. Suomalainen vihkiminen toimitetaan aina Suomen lain mukaan Suomen vihkijäviranomaisen toimesta Suomen lain muotomääräyksiä noudattaen (AL 114 §). Avioliiton esteiden tutkiminen jonkin muun valtion lain mukaan kuin Suomen ei vaikuta asiaan.[23]

Suomessa toimivalle ulkomaisen seurakunnan papille tai ulkomaan valtion diplomaattiselle edustajalle voidaan antaa lupa vihkiä Suomessa (AL 113 §), mikäli avioliiton katsotaan olevan pätevä siinä valtiossa, jota vihkijä edustaa tai siinä valtiossa, johon ainakin toisella puolisoista on asuinpaikka- tai kansalaisuusliittymä vihkimisen aikaan (AL 115.2 §).

Kihlakumppanit ovat velvollisia esittämään vihkijälle selvityksen henkilöllisyydestään ennen vihkimisen alkua (ALA 6 a §).

3.3.1 Kirkollinen vihkiminen

Kirkollisen vihkimisen toimittaa evankelisluterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta, jolla on vihkimisoikeus (AL 15 §). Avioliiton esteiden tutkimisen lisäksi se uskonnollinen yhdyskunta, jonka halutaan toimittavan vihkiminen, on oikeutettu määräämään omista sen toimittamaan vihkimiseen kuuluvista ehdoista. Vastuu kirkollisen vihkimisen edellytyksien täyttymisestä on vihkimisen toimittavalla papilla.

Evankelisluterilaisen kirkon edellytys vihkimiselle on, että molemmat kihlakumppanit ovat rippikoulun käyneitä evankelisluterilaisen kirkon jäseniä tai se, että edes toinen kihlakumppaneista täyttää nämä edellytykset ja toinen kuuluu johonkin toiseen kristilliseen kirkkoon tai uskontokuntaan (Kirkkojärjestys 2 luku 18 §). Evankelis-luterilainen kirkko

[23] Helin 2013, 166.

tai ortodoksinen kirkko ei toimita kirkollista vihkimistä, mikäli kumpikaan kihlakumppaneista ei ole kyseessä olevan kirkon jäsen.

Avioliiton siunaaminen ei ole muodoltaan juridinen ja se ei itsessään edellytä avioliiton esteiden tutkintaa.

3.3.2 Siviilivihkiminen

Suomessa siviilivihkimisen voi toimittaa käräjäoikeuden laamanni, käräjätuomari, käräjäviskaali tai käräjänotaari (AL 17 a.1-2 §) sekä Digi- ja väestötietovirastossa tai Ahvenanmaan valtionvirastossa toimiva julkinen notaari tai henkikirjoittaja (AL 17 a.3 §).

Siviilivihkijällä on velvollisuus vihkimiseen riippumatta kihlakumppanien kotikunnasta tai kuulumisesta tai kuulumattomuudesta uskonnolliseen yhdyskuntaan, mikäli vihkimisen vaatimat edellytykset täyttyvät (ALA 8 §). Vihkijällä on velvollisuus antaa vihkitodistus puolisoille, mikäli he sitä pyytävät ja vihkijän tehtävä on myös ilmoittaa vihkimisestä väestötietojärjestelmään. (ALA10 §)

3.4 Sukunimen valinta

Avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä kihlapari ilmoittaa tutkijalle haluamastaan sukunimestä, jonka on noudatettava etu- ja sukunimilaissa 19.12.2017/946 määrättyjä säännöksiä. Jos puolisot eivät ilmoita tutkijalle sukunimivalinnastaan, molemmat säilyttävät oman sukunimensä.

Suomessa avioituneen ulkomaan kansalaisen, jolla on asuinpaikka Suomessa avioliiton esteitä hakiessa tai vihkimisen aikana, nimi määräytyy Suomen etu- ja sukunimilain mukaan (35.1 §). Jos avioliittoon aikovalla ulkomaan kansalaisella ei ole vakituista kotipaikkaa Suomessa, Suomen nimilakia ei etu- ja sukunimilain 26 §:n perusteella voida soveltaa häneen. Tämä merkitsee hänen osaltaan sitä, että mahdollista sukunimen vaihtumista ei rekisteröidä väestötietojärjestelmään. Kun avioliittotieto rekisteröidään Suomen väestötietojärjestelmään, ulkomaan kansalaisen, jolla ei ole kotipaikkaa Suomessa, sukunimeksi merkitään hänen passinsa mukainen sukunimi.

Mikäli henkilö saa myöhemmin kansalaisuusvaltiostaan passin puolisonsa sukunimellä, voi hän pyytää sukunimen korjaamista väestötietojärjestelmään maksutta.

4 AVIOLIITON PURKAMINEN

4.1 Yleistä

Avioliitto voidaan purkaa Suomessa ainoastaan tuomitsemalla aviopuolisot avioeroon. Avioliiton pätevyys on edellytys sen purkamiselle: jos avioliittoa ei ole solmittu maassa vallitsevan oikeussäännön mukaan, ei sitä voida myöskään purkaa.[24]

Avioeroa ja yhteiselämän lopettamista koskevat kansainväliset säännökset määrätään avioliittolain 120 §:ssä. Avioliittolain 128 §:n mukaan, jos ulkomaan kansalaisen ja suomalaisen välillä solmittu avioliitto purkautuu, sovelletaan avioliiton henkilökohtaisiin oikeusvaikutuksiin sen valtion lakia, jossa puolisoilla on yhteinen asuinpaikka. Mikäli tämä ei ole mahdollista, sovelletaan sen valtion lakia, jossa puolisot ovat avioliiton aikana viimeksi asuneet, jos toinen puolisoista edelleen asuu siellä. Jos tämäkään ei ole mahdollista, sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisoilla on läheisin yhteys.

Avioeroa koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoista tai molemmilla puolisoilla on yhteinen kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka (OK 10. luku 11 §). Avioeroasiaa ei Suomessa voida tutkia kirkollisen viranomaisen toimesta.

Avioliitto-oikeuden säännösten kokonaisuus on monikerroksinen. Kansainvälisten kytkösten takia on huomioitava tapausten maantieteellinen laajuus. Jos kyseessä on avioeron myöntäminen Pohjoismaiden kansalaisille, joilla on asuinpaikka jossakin Pohjoismaassa, sovellettava laki on Pohjoismaisen avioliittokonvention 9. artikla. Solmitut valtiosopimukset syrjäyttävät autonomiset kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset.[25]

Suomessa ainoa tapa purkaa avioliitto, on myöntää puolisoille avioero. Monissa valtioissa Suomen ulkopuolella tunnettu asumusero ja erinäiset avioliiton peruuntumissäännöt eivät ole käytössä Suomessa. Avioeron voi Suomessa myöntää vain yleinen tuomioistuin, jolla on asiassa yksinomainen toimivalta.[26]

[24] Helin 2013, 184.
[25] Mikkola 2009, 59.
[26] Helin 2013, 184 ja 186.

4.2 Toimivalta kansainvälisen avioliiton purkamista koskevissa asioissa

Ulkomaan kansalaisen ja Suomen kansalaisen välinen avioero voidaan tutkia Suomessa, jos jommallakummalla puolisoista on täällä asuinpaikka tai jos avioeron tutkiminen toisessa maassa on mahdotonta, aiheuttaisi hakijalle kohtuuttomia vaikeuksia tai asian tutkiminen Suomessa on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä aiheellisena (AL 119.1 §). Suomessa virallinen syyttäjä voi ajaa kannetta avioeroon tuomitsemisesta, jos avioliiton vihkimisen on toimittanut Suomen vihkimisviranomainen, tai avioliitto on solmittu jommankumman puolison aikaisemman avioliiton ollessa voimassa sekä jommallakummalla puolisoista on asuinpaikka Suomessa (AL 119.2 §). Avioeroa koskeva asia voidaan tutkia Suomessa myös siinä tapauksessa, jos eroa hakevilla puolisoilla on Suomessa yhteinen koti (AL 119.3 §).

4.2.1 Bryssel II a -asetus

EU:n jäsenvaltioiden (poissuljettuna Tanska) kansainvälistä toimivaltaa avioliiton purkamista koskevissa asioissa sekä erityisesti toimivaltaisesta tuomioistuimesta avioliittoasioissa säännellään vuoden 2003 Bryssel II a -asetuksessa. Näin ollen, sellaisiin kansainvälisiin avioliittoihin, jotka on solmittu Suomen kansalaisen ja EU:n jäsenmaan kansalaisen välillä, on sovellettava erityisesti tämän asetuksen säännöksiä.

Suomessa pätevät toimivaltaperusteet määrätään asetuksen artikloissa 3-5. Niihin kuuluvat toimivalta puolisoiden yhteisen tai puolisoiden viimeisen yhteisen asuinpaikan perusteella, toimivalta hakijan, vastaajan tai jommankumman puolison asuinpaikan perusteella sekä toimivalta puolisoiden yhteisen kansalaisuuden perusteella.

Bryssel II a -asetuksen 7. artiklan mukaan kansallisia toimivaltaperusteita voidaan soveltaa ainoastaan silloin, kun mikään EU-jäsenvaltio ei asetuksen 3-5 artiklassa määrätyllä tavalla ole toimivaltainen. Avioeroasia voidaan tutkia täällä, mikäli: 1) puolisoiden asuinpaikka on Suomessa, 2) puolisot ovat molemmat Suomen kansalaisia, 3) puolisoiden viimeinen asuinpaikka oli Suomessa tai toinen puolisoista asuu siellä edelleen, 4) vastaajan asuinpaikka on Suomessa, 5) jommankumman puolison asuinpaikka on Suomessa (kun hakemus on jätetty yhdessä), 6) hakijan asuinpaikka on ollut Suomessa vähintään vuoden ajan hakemusta jätettäessä, tai 7) hakija on Suomen kansalainen ja asunut Suomessa hakemusta jätettäessä vähintään kuusi kuukautta.

Asetuksen toimivaltasäännökset eivät velvoita jäsenvaltioita käyttämään toimivaltaa sellaisessa avioliiton purkamiseen liittyvässä asiassa, joka on kyseessä olevalle valtiolle vieras. Tällä perusteella toimivalta koskee Suomessa vain avioeron myöntämistä ja sulkee ulos asumuseron tai avioliiton peruuntumista koskevien vaatimusten tutkimisen.[27]

4.2.2 Pohjoismainen avioliittokonventio

Jos suomalaisen kanssa avioliitossa oleva puoliso on jonkin Pohjoismaan kansalainen ja heillä molemmilla on asuinpaikka jossakin Pohjoismaassa, sovelletaan Pohjoismaisen avioliittokonvention (SopS 20/1931) toimivaltasäännöksiä. Avioliittokonvention määräyksiä noudatetaan Bryssel II a -asetuksen sijaan myös silloin, kun tutkitaan suomalaisen ja ruotsalaisen puolison välistä avioeroasiaa (Bryssel II a 59 artikla).

Pohjoismaisessa avioliittokonventiossa määrätyt toimivaltamääräykset ovat käytännössä samat kuin Bryssel II a -asetuksessa.

4.2.3 Vireilläolovaikutus

Jos avioeroa koskeva asia tulee vireille kahdessa (tai useammassa) eri valtiossa, sovelletaan *lis pendens* -sääntelyä riippuen siitä valtiosta, joka on Suomen lisäksi toinen osapuoli. Säännön mukaan samaa asiaa ei voida saattaa samaan aikaan oikeudenkäynninkohteeksi, jos se on tullut vireille jo toisessa tuomioistuimessa. Asian osapuolten on oltava samoja, jotta vireilläolovaikutus syntyisi.[28]

Pohjoismaisen avioliittokonvention mukaan *lis pendens* -vaikutus on se, että tilanteessa, jossa eri sopimukseen kuuluvien Pohjoismaiden toimivaltaisissa viranomaisissa saatetaan vireille sama asia, on sen viranomaisen, jossa asia on saatettu vireille myöhemmin, omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta (Sops 43-44/2001 8a artikla).

Bryssel II a -asetuksen vireilläolovaikutuksen mukaan, jos eri jäsenvaltioissa pannaan vireille avioliiton purkamista koskeva asia, täytyy asian myöhemmin vireille nostaneen tuomioistuimen (*sekundus*) omasta aloitteestaan keskeyttää asian käsitteleminen, kun-

[27] Helin 2013, 188.
[28] Helin 2013, 202.

nes saadaan ratkaistua, onko asian ensin vireille saattanut tuomioistuin (*primus*) toimivaltainen. Primuksen ollessa toimivaltainen, täytyy sekunduksen jättää asia tutkimatta. (Bryssel II a 19.1 artikla)

Vireilläolovaikutuksesta ei ole säädetty sellaisessa tilanteessa, jossa asiaa käsitellään Suomen lisäksi EU-maiden ja Pohjoismaiden ulkopuolella tai kun edellä mainitut sopimukset eivät syystä tai toisesta toteudu. Vakiintuneen käsityksen mukaan oikeusvaikutukset riippuvat siitä, tuleeko päätös asiassa tunnustettavaksi Suomessa.[29]

4.3 Avioeron hakeminen

Puolisot voivat hakea avioeroa yhdessä tai erikseen käräjäoikeudelle tehtävällä kirjallisella hakemuksella (ks. Liite 2). Yksin eroa hakevalla puolisolla on oikeus saada avioero toisen puolison vastustuksesta huolimatta.[30]

Avioerohakemuksen jättämisen maksu peritään hakijalta. Mikäli puolisoiden yhdessä jätetyssä hakemuksessa ei mainita käsittelymaksun maksajaa, kumpi tahansa puolisoista voi joutua maksajaksi. Mikäli toinen puolisoista ei maksa yhdessä jätetyn avioerohakemuksen käsittelymaksua, voidaan maksu periä toiselta puolisolta.[31]

Suomessa avioerohakemuksessa ei tarvitse ilmoittaa eron syytä (*no-fault marriage*) ja tuomioistuin ei tutki avioeron hakemiseen johtaneita syitä tai puolisoiden keskinäisiä suhteita. Ulkomailla avioeron syy saattaa vaikuttaa avioeron harkinta-ajan lyhenemiseen tai sen poistumiseen ja avio-oikeudellisen omaisuuden jakoon, tai jopa entisen puolison elatusvelvollisuuteen. Esimerkiksi Iso-Britannian Englannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa avioero voidaan myöntää syyllisyyden perusteella (*at-fault marriage*) uskottomuuden, hylkäämisen tai kohtuuttoman käytöksen takia.[32]

Avioerohakemuksen yhteydessä puolisot voivat esittää liitännäisvaatimuksen avioeroon liittyvästä asiasta, kuten (puolison tai lapsen) elatusavun vahvistamisesta, lapsen huollosta tai lapsen tapaamisoikeudesta (AL 31.1§ ja AL 48.1 §). Liitännäisvaatimuksena voidaan vaatia myös pesänjakajan määräämisestä avioliiton purkamista seuraavassa osituksessa.

[29] Helin 2013, 203-204.
[30] Karttunen ym. 2017, 722-723.
[31] Etelä-Karjalan käräjäoikeus 2019
[32] Schraer 2019

4.4 Harkinta-aika ja hakemus avioeroon tuomitsemisesta

Suomen tuomioistuin voi päätöksellään tuomita avioliiton päättymään kuuden kuukauden harkinta-ajan tai vähintään kahden viimeisen vuoden keskeytymättömän erillään asumisen jälkeen (AL 25.2 §). Mikäli tuomioistuin ei pysty väestörekisteritietojen perusteella todentamaan sitä, että puolisot ovat asuneet erillään keskeytyksettä kahden vuoden ajan, on heidän itse esitettävä selvitys tästä.[33] Puolisot tuomitaan avioeroon ilman harkinta-aikaa myös silloin, jos avioliitto on solmittu jommankumman puolison aikaisemman avioliiton ollessa edelleen voimassa (AL 27 § 2.).

Harkinta-aika alkaa kulua siitä hetkestä, jolloin yhteinen hakemus on jätetty tai siitä, kun toisen puolison tekemästä avioerohakemuksesta tiedotettiin toiselle puolisolle (AL 26.1 §). Puolisot voivat asua samassa asunnossa yhdessä myös harkinta-ajan aikana sen vaikuttamatta avioeron saamiseen. Tuomioistuin on velvollinen antamaan kummallekin puolisolle kirjallisen ilmoituksen siitä, miten avioeroasia on saatettava jatkokäsittelyyn, kun harkinta-aika on kulunut (ALA 13.1 §). Rekisteröidyn parisuhteen purkamiseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin avioliiton purkamiseen.[34]

Puolisoiden on tehtävä uusi hakemus avioeroon tuomitsemisesta yhdessä tai erikseen ennen kuin yksi vuosi on kulunut harkinta-ajan alkamisesta (AL 26.2 §). Jos hakemusta avioeroon tuomitsemisesta ei ole tehty tämän ajan kuluessa, avioeroasia raukeaa ja puolisot pysyvät edelleen virallisesti naimisissa. Jos puolisot haluavat pysyä naimisissa, ei heidän tarvitse tehdä toista hakemusta harkinta-ajan jälkeen, paitsi jos ensimmäinen avioerohakemus on sisältänyt liitännäisvaatimuksia. Molemmat avioerohakemukset on annettava tiedoksi puolisoille, jotta eroprosessi voi edetä.

Kansainvälisen avioliiton purkaminen saattaa pitkittyä avioeroa koskevien virallisten tiedoksiantojen toimittamiseen liittyvien viivästysten takia. Vastuu tiedoksiantojen kulkemisesta Suomen ulkopuolelle on jaettu oikeusministeriön ja ulkoministeriön kesken siten, että oikeusministeriön vastuulla on ne maat, jotka ovat mukana kansainvälisissä sopimuksissa ja ulkoministeriö vastaa sopimusten ulkopuolelle jäävistä maista. Tiedoksiantojen toimittaminen ulkomailla oleskelevalle puolisolle voi olla hankalaa etenkin silloin,

[33] HE 62/1986 vp, 50.
[34] Käräjäoikeudet: Avioero 2019

kun puolison olinpaikka on tuntematon. Tiedoksiannon vireilläoloaika on noin neljästä kuukaudesta puoleentoista vuoteen.[35]

4.5 Avioeroon tuomitseminen

Avioliiton purkamisen edellytyksenä on se, että liitto on solmittu pätevällä tavalla. Suomalaista tai ulkomaista avioliittoa, jota ei voida todeta päteväksi avioliittolain 19 § määräämällä tavalla, ei myöskään pystytä purkamaan Suomessa. Lain mukaan vihkiminen on mitätön, jos se ei ole tapahtunut siten, että kihlakumppanit ovat samaan aikaan läsnä toimituksessa ja kumpikin kihlakumppani on vastannut myöntävästi vihkijän kysymykseen, tahtooko hän mennä kihlakumppaninsa kanssa avioliittoon (AL 15 §). Vihkiminen on mitätön myös silloin, jos vihkimisen on toimittanut sellainen henkilö, jolla ei ole vihkimisoikeutta.

Tuomioistuin on velvollinen antamaan kummallekin puolisolle kirjallisen ilmoituksen avioeroon tuomitsemisesta (ALA 13.2 §). Lopullinen avioero voidaan myöntää vasta sitten, kun molemmat puolisot ovat saaneet tuomioistuimen tiedoksiannon erosta. Mikäli toista puolisoa ei pystytä tavoittamaan, käräjäoikeus voi viimeisenä keinona kuuluttaa avioeron virallisessa lehdessä, jolloin ero voidaan saattaa voimaan.[36]

4.6 Yhteiselämän lopettaminen

Tuomioistuin voi jommankumman puolison tai puolisoiden yhteisen hakemuksen perusteella päättää kumpi puolisoista saa jäädä asumaan yhteiseen kotiin tai käyttää toiselle puolisolle kuuluvaa irtainta omaisuutta (AL 24 §). Asiaa voidaan tutkia avioliiton purkamisen yhteydessä tai irrallisena asiana. Vaatimusta yhteiselämän lopettamisesta voidaan tutkia Suomessa, mikäli puolisoilla on täällä yhteiseksi kodiksi tarkoitettu asunto (AL 119.4 §).

Puolisot voivat yksin tai yhdessä esittää vaatimuksen yhteiselämän lopettamisesta avioliiton aikana, avioero-oikeudenkäynnissä tai vasta sitten, kun avioero on tullut lainvoimaiseksi (AL 24 §). Useimmissa tapauksissa vaatimuksen yhteiselämän lopettamisesta tekee vain toinen puolisoista, sillä säännöstön perimmäinen tarkoitus on antaa etenkin

[35] Härkönen 2018
[36] Härkönen 2018

perheväkivaltatapauksissa suojaa pahoinpitelyn kohteeksi joutuneelle puolisolle ja lapsille.[37]

Yhteiselämän lopettamista koskevassa päätöksessä tuomioistuin päättää ensin kumpi puolisoista saa jäädä asumaan puolisoiden yhteiseen kotiin (AL 24.1 §) ja voi myös velvoittaa toisen puolisoista muuttamaan pois yhteisestä kodista (AL 24.1 §, 2 kohta). Samalla voidaan oikeuttaa suojaa tarvitseva osapuoli käyttämään puolisonsa omistamaa yhteisesti käytettäväksi tarkoitettua irtainta omaisuutta (AL 24.1 §, 3 kohta).

Päätös yhteiselämän lopettamisesta voidaan panna täytäntöön heti ja päätös on voimassa toistaiseksi enintään kaksi vuotta. Avioliittolain 24.4 § mukaan päätös voi raueta jo aikaisemmin, jos puolisoiden välillä toimitetaan lainvoimainen omaisuuden ositus tai erottelu.[38]

[37] Kangas 2018, 36-37.
[38] Kangas 2018, 37-38.

5 PUOLISOIDEN OMAISUUDEN OSITUS

5.1 Yleistä

Avioliiton purkautuessa on toimitettava omaisuuden ositus. Osituksessa molemmilla puolisoilla on oikeus saada puolet kummankin avio-oikeuden alaisen omaisuuden yhteenlasketusta säästöstä.[39] Aviopuolisot voivat määrätä omaisuutensa avio-oikeudesta vapaaksi omaisuudeksi tekemällä ennen avioliittoa tai sen aikana avioehtosopimuksen (AL 41 §).

Molemmille puolisoille kuuluu *ositusvaade* eli oikeus vaatia ositusta. Ositusvaateen esittämiselle ei ole asetettu määräaikaa, mutta se voi vanhentua, mikäli kumpikaan osapuoli ei ole pitkänkään ajan kuluttua vaatinut osituksen toimittamista ja mikään seikka ei viittaa siihen, että puolisoille olisi jäänyt omaisuuden jakoon liittyviä epäselvyyksiä.[40]

Aviopuolisoiden omaisuuden jakautuminen avioliiton aikana ja avioliiton purkautuessa, puolisoiden oikeus määrätä tästä omaisuudesta, sekä heidän vastuunsa mahdollisista veloista määritetään aviovarallisuussuhteiden tutkinnassa. Ratkaistavaksi jää myös varallisuussuhteita koskevat oikeustoimet ennen avioliiton solmimista ja sen jälkeen. Aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia kutsutaan aviovarallisuusstatuutiksi.[41]

Omaisuuden erillisyysperiaatteen mukaan puolisoiden omaisuus ei muutu yhteiseksi avioliiton solmimisen jälkeen, vaan se omaisuus, joka puolisolla on avioliittoon mennessään, kuuluu edelleen hänelle (AL 34 §). Samalla puolisot vastaavat itse velasta, jonka ovat yksin tehneet ennen avioliiton solmimista tai sen aikana (AL 52 §).

On erityisen tärkeää ratkaista kysymykset, jotka koskevat 1) puolisoiden omaisuuden jakautumista avioliiton aikana ja sen purkauduttua, 2) avioliiton varallisuussuhteita koskevia oikeustoimia, 3) puolison määräämisoikeutta omaisuudessa, sekä 4) puolison vastuuta aviopuolisoiden veloista (AL 131 §).

[39] Kangas 2018, 84.
[40] Aarnio ja Kangas 2010, 164.
[41] Helin ja Kemppainen 2018, 26.

5.2 Toimivalta kansainvälisen avioliiton varallisuussuhteissa

Aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin ei voida yhtä aikaa soveltaa molempien puolisoiden kansalaisuuden perusteella määräytyviä aviovarallisuusjärjestelmiä.[42] Kansainvälisen avioliiton varallisuussuhteisiin sovellettavasta laista määrätään Avioliitolain 129 §:ssä.

Useimmiten sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisot ovat asettuneet asumaan avioliiton solmimisen jälkeen, elleivät puolisot ole keskenään toisin sopineet. Jos puolisoiden asuinpaikka on avioliiton solmimisen jälkeen siirtynyt toiseen valtioon, sovelletaan varallisuussuhteisiin uuden asuinvaltion lakia, kun puolisot ovat asuneet siellä vähintään viisi vuotta tai välittömästi, jos puolisot ovat kyseisen maan kansalaisia tai he ovat aiemmin avioliiton aikana asuneet tässä valtiossa. Jos yhteistä asuinpaikkaa saman valtion sisällä ei avioliiton solmimisen jälkeen ole muodostunut, sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisoilla katsotaan olevan läheisin yhteys.

Pohjoismaisen avioliittokonvention 3 a artiklan mukaan puolisoilla on oikeus määrätä aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaksi sen valtion lakia, jossa heillä tai toisella heistä on kotipaikka, tai jonka kansalainen ainakin toinen puolisoista on sopimuksen tekemisen aikaan. Tätä oikeustoimea kutsutaan myös lainvalintasopimukseksi. Sopimus, sekä siihen liittyvät muutokset tai peruutus on tehtävä kirjallisesti (AL 130 §) ja avioehtosopimuksen muotomääräyksiä noudattaen, ellei laissa ole toisin säädetty (SopS 20/1931, 4 artikla).

Puolisoilla voi olla myös avioliiton purkautumisen, asumuseron tai vireillä olevan avioeroasian vuoksi oikeus vaatia ositusta ennen sitä ajankohtaa, jolloin toisen valtion laki tulisi sovellettavaksi. Jos heidän kotipaikkansa on avioliiton aikana siirtynyt toiseen valtioon, voidaan sovellettavaksi määrätä sen valtion laki, jossa puolisoilla on viimeksi ollut kotipaikka.

Vaikka varallisuuskysymyksiin sovellettaisiin vieraan valtion lakia, ositus voidaan toimittaa puolisoiden tekemällä sopimuksella tai pesänjakajan toimesta Suomen lain säätämällä tavalla (AL 137.1 §).

Mikäli aviovarallisuussuhteita koskeva tutkinta on jo aiemmin käynnistetty vieraassa valtiossa ja on syytä olettaa, että tästä tutkinnasta annettava päätös voidaan tunnustaa

[42] Kangas 2018, 81.

Suomessa, on Suomessa vireillä oleva käsittely samasta asiasta keskeytettävä (ks. 4.2.3 Vireilläolovaikutus), ellei asian käsittelyä Suomessa katsota erityisestä syystä tarpeelliseksi tai on syytä olettaa, että asiaa ei saada kohtuullisessa ajassa käsiteltyä vieraassa valtiossa (AL 127 a §).

Puolisoiden on syytä pohtia aviovarallisuuksiin sovellettavan lain toteutumista tarkasti, sillä aviovarallisuusjärjestelmät voivat poiketa toisistaan merkittävästi pelkästään Pohjoismaidenkin sisällä. Esimerkiksi Ruotsin aviovarallisuusjärjestelmän mukaan aviopuolisot voivat toimituttaa omaisuuden osituksen avioliiton ollessa vielä voimassa.[43] Ruotsalaisessa oikeuskäytännössä on myös pidetty mahdollisena sitä, että puoliso voi usean vuoden kuluttua avioliiton päättymisestä menettää ositusvaateensa sillä perusteella, että osituksen vaatiminen on kestänyt liian kauan, mikäli ositusta ei ole vielä toimitettu.[44]

5.2.1 Kansainväliset aviovarallisuusasetuksen yleissopimukset

Suomella on muiden Pohjoismaiden kanssa valtiosopimuksia, jotka koskevat aviopuolisoiden varallisuussuhteiden kansainvälis-yksityisoikeudellisia kysymyksiä. Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken on olemassa kolme erinäistä sopimusta: Avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävä sopimus (Pohjoismainen avioliittokonventio; SopS 20/1931), Perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskeva sopimus (Pohjoismainen perintökonventio; SopS 21/1935), sekä Yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittava sopimus (Pohjoismainen tuomiokonventio; SopS 56/1977), johon edellä mainituista valtioista Islanti ei ole sitoutunut.[45]

Euroopan Unionin neuvosto hyväksyi 24.6.2018 neuvoston asetuksen (EU) 2016/1103, joka sisältää kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä aviopuolisoiden varallisuussuhteista. Niitä sovelletaan esimerkiksi omaisuuden jakautumiseen avioliiton purkauduttua.[46]

[43] Kangas 2018, 83.
[44] Aarnio ja Kangas 2010, 164.
[45] Helin ja Kemppainen 2018, 30-31.
[46] Helin ja Kemppainen 2018, 5.

5.3 Omaisuussuhteet avioliiton aikana

Omaisuuden omistaja on se, jolla on omaisuuteen ns. laillinen saanto. Saantoja ovat esimerkiksi kauppa, lahja, ositus, perintö ja testamentti. Se puoliso, jonka nimiin tietty omaisuus on hankittu ennen avioliittoa tai sen aikana, on avioliiton aikana kyseisen omaisuuden todellinen omistaja riippumatta omaisuuden saantotavasta. Aviopuolisot voivat omistaa omaisuutta myös yhdessä (AL 85.3 §). Yhteinen omaisuus jaetaan avioliiton purkautumisen jälkeen osituksessa tai erotuksessa.[47]

Kumpikin puolisoista vastaa yksin siitä velasta, jonka on tehnyt ennen avioliittoa tai sen aikana (AL 52.1 §).

Avioliiton vallintarajoituksiin kuuluu se, että puolisot eivät voi ilman toistensa kirjallista suostumusta luovuttaa sellaista omaisuutta, joka on tarkoitettu puolisoiden yhteiseksi kodiksi (AL 38.1 §), yhteistä asuntoirtaimistoa, puolison käytössä olevia työvälineitä, tai sellaista irtainta omaisuutta, joka on tarkoitettu toisen puolison tai heidän lastensa henkilökohtaista käyttöä varten, vaikka kiinteistö ja siihen kuuluva irtaimisto kuuluisikin vain toiselle puolisoista (AL 39 § 3-5).

5.4 Avio-oikeus

Avio-oikeudella tarkoitetaan puolison oikeutta toisen puolison omaisuuteen avioliiton päättyessä. Oikeuden nojalla puoliso saa avioliiton päättyessä puolet puolisoiden avio-oikeuden alaisen omaisuuden säästöstä (AL 35.1 §) eli avio-oikeuden alainen omaisuus tasataan osituksessa lain säätämällä tavalla. Arvomääräinen osuus avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta on kummallekin puolisolle kuuluva avio-osa.[48]

Avio-oikeuteen nojaten se puolisoista, jolla on enemmän netto-omaisuutta, on siis velvollinen suorittamaan tasinkoa toiselle puolisolle siten, että osituksen päätteeksi puolisoiden netto-omaisuus on tasavertainen keskenään. Avio-oikeus on voimassa vihkimishetkestä alkaen ja käsittää myös sen omaisuuden, joka on hankittu ennen avioliiton solmimista.

[47] Kangas 2018, 122.
[48] Kangas 2018, 126-127.

Avio-oikeus voidaan poistaa vain aviopuolisoiden yhteisellä päätöksellä. Kuitenkin, jos puoliso on asetettu konkurssiin, voi toinen puoliso yksipuolisesti irtisanoa avio-oikeuden avioliittolain 35 §:n 4 momentin nojalla.

Toisen puolison kuoleman tai avioeron vireille tulemisen jälkeen saatu omaisuus jää avio-oikeuden ulkopuolelle. Ositusperuste on siis joko puolison kuolinhetki tai avioeron vireille tulon hetki.[49]

5.5 Avioehtosopimus

Aviopuolisot voivat määritellä erillisellä sopimuksella toistensa avio-oikeuden omaisuuteensa ja sopia aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavasta laista. Avioehtosopimuksen vaikutukset konkretisoituvat, kun avioliitto päättyy.

Avioehdon on täytettävä avioliittolain 42 §:ssä vaatimukset ollakseen juridisesti pätevä. Sopimus on tehtävä kirjallisesti ja puolisoiden on oltava oikeustoimikelpoisia tai jommankumman puolison ollessa vajaavaltainen tai toimintakelpoisuuden osalta rajoitettu, on hänen saatava sopimuksen tekemiseen kirjallinen hyväksyntä edunvalvojaltaan. Muita muotovaatimuksia avioehtosopimukselle ovat sopimukseen kirjattava päiväys ja allekirjoitus, kahden esteettömän henkilön todistus siitä, että sopimus on oikea, sekä sopimuksen kirjallinen rekisteröinti Digi- ja väestötietovirastossa tai Ahvenanmaan valtionvirastossa ennen avioliiton solmimista tai avioliiton olemassaolon aikana.[50] Avioehto astuu voimaan, kun se on jätetty rekisteröitäväksi jompaankumpaan edellä mainituista hallintovirastoista.[51]

Kansainväliseen avioliittoon aikovat puolisot voivat avioehdossa sopia siitä, minkä maan lakia sovelletaan puolisoiden aviovarallisuussuhteisiin liiton päättyessä avioeroon. Mikäli aviopari on tehnyt omaisuutta ja sen jakoa koskevan sopimuksen, kuten juuri avioehdon, on sen pätevyys varmistettava sekä siinä valtiossa, jossa oikeustoimi on tehty, että siinä valtiossa, jonka lakia sovelletaan varallisuussuhteita tutkiessa (131.2-3 §).

[49] Aarnio ja Kangas 2010, 83.
[50] Aarnio ja Kangas 2010, 100.
[51] Digi- ja väestötietovirasto 2020

5.5.1 Avioehtojen sopimustyypit

Avioehtotyyppejä ovat esimerkiksi molemminpuolinen täysin poissulkeva avioehtosopimus, toispuolinen täysin poissulkeva avioehto, molemminpuolinen osittain poissulkeva avioehto, toispuolinen osittain poissulkeva avioehto, sekä avioehtosopimus, jossa on eri määräykset kuoleman ja avioeron osilta. Tämän lisäksi aviopuolisot voivat tehdä avioehtosopimuksen, joka kumoaa aiemmin tehdyn avioehdon ja palauttaa avio-oikeuden.

Täysin poissulkeva avioehto poistaa puolison avio-oikeuden kaikkeen toisen puolison omaisuuteen. Ollessaan molemminpuolinen se koskee kumpaakin puolisoa, mutta toispuolisena vain toinen puolisoista luopuu avio-oikeudestaan. Osittain poissulkevassa avioehdossa puolisot voivat sopia siitä, ettei heillä ole avio-oikeutta johonkin tiettyyn toiselle puolisolle kuuluvaan omaisuuteen.[52]

5.5.2 Omaisuuden erottelu

Mikäli puolisot ovat avioehdon määräyksen nojalla määränneet osan omaisuudestaan avio-oikeudesta vapaaksi, tapahtuu puolisoiden varallisuusoikeudellisen suhteen päättäminen osituksen lisäksi omaisuuden erottelulla.

Erottelutoimituksessa puolisoiden omaisuus jaotellaan avio-oikeuden alaiseen ja avio-oikeudesta vapaaseen omaisuuteen. Tämän jälkeen toimitus voi jatkua osituksella, mikäli puolisoilla on myös avio-oikeuden alaista omaisuutta.

Omaisuuden erottelu voidaan toimittaa sopimuserotteluna, jolloin sopijapuolet allekirjoittavat erotteluasiakirjan, jonka todistavat oikeaksi kaksi esteetöntä todistajaa, tai toimituserotteluna, jolloin pesänjakaja allekirjoittaa erotteluasiakirjan yksin toimittaessaan erottelun.[53]

[52] Hoikkala ja Jalonen 2014, 24-27.
[53] Aarnio ja Kangas 2010, 237-238.

5.6 Puolisoiden elatusvelvollisuus

Molempien puolisoiden on kykynsä mukaan osallistuttava perheen yhteisestä taloudesta ja toistensa elatuksesta huolehtimiseen. Velvollisuus puolison elatuksesta perustuu puolisoiden oloihin ja elatuksen tason määrää heidän tulonsa ja varallisuutensa.[54] Elatusavun määrää pohtiessa on otettava aina huomioon elatuksen tarve sekä elatusvelvollisen maksukyky (AL132 §). Puolisoa ei voi velvoittaa maksamaan elatusta puolisolleen, mikäli hänellä ei ole lainkaan elatuskykyä.

Elatusvelvollisuus alkaa vihkimisestä ja päättyy lainvoimaiseen avioeroon tai puolison kuolemaan. Jos puolisot ovat eroamassa, oikeus elatukseen päättyy vasta sitten, kun avioeron toinen vaihe on lainvoimainen.[55]

Elatusvelvollisuutta ei voida kumota sopimuksilla, mutta aviopuolisot voivat sopia keskenään elatuksen tasosta. Puolisot voivat sopia elatusapua koskevassa sopimuksessa esimerkiksi siitä, että toinen puoliso suorittaa elatusapua siten, miten hänen elatuskykynsä ja muihin seikkoihin nähden on kohtuullista.[56]

Pohjoismaissa puoliso on oikeutettu avioeron jälkeiseen elatukseen vain poikkeustapauksissa. Eronneiden puolisoiden ollessa eri EU-maiden kansalaisia, heidän elatusapuvelvoitteeseensa vaikuttaa voimakkaasti se, missä jäsenmaassa he ovat asuneet ja minkä maan lakien mukaan elatusvelvollisuus määräytyy avioeron jälkeen. Etelä-Euroopassa puolisolle maksettavat elatusavut saattavat olla elatuskyvyn puitteissa jopa useita kymmeniä tuhansia euroja kuukaudessa.

Eri valtioiden poikkeavien elatusvelvollisuuskäytäntöjen ja niistä johtuvien ongelmien ratkaisemiseksi EU:n alueella noudatetaan neuvoston asetusta EY N:o 4/2009 toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa. Siihen läheisesti liittyvässä vuoden 2007 Haagin pöytäkirjassa määrätään elatusvelvoitteisiin sovellettavan pääsääntöisesti sen maan lakia, jossa elatusapuun oikeutetun asuinpaikka sijaitsee. Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta, jos joku asianomaisista sitä vastustaa ja jonkin toisen valtion laki liittyy läheisemmin avioparin liittoon. Tässä tapauksessa asia ratkaistaan sen valtion lain mukaisesti, jossa puolisoiden viimeinen yhteinen asuinpaikka sijaitsi, tai poikkeuksellisesti

[54] Kangas 2018, 54.
[55] Kangas 2018, 57-58
[56] Kangas 2018, 55, 61.

kolmannessa valtiossa, mikäli puolisot ovat avioliiton aikana asuneet eri jäsenmaissa eikä selkeää yhteistä asuinpaikkaa ole muodostunut missään valtiossa.[57]

Esimerkkitapaus KKO:2011:97

Maria ja Martin tuomittiin kahdenkymmenenkahden avioliittovuoden jälkeen avioeroon. Aviopari oli vihitty Sveitsissä, jossa aviopari oli asunut avioliittonsa ajan ja liiton purkautumisen jälkeen Sveitsiin asumaan jäänyt Maria vaati eron liitännäisvaatimuksessa Suomeen muuttaneelta Martinilta elatusapua Sveitsin lain nojalla.

Pyydetty elatusavun summa oli 1.1.2009-30.6.2009 väliseltä ajalta 1556 € ja 1.7.2009 alkaen 2656 €. Sen lisäksi Maria vaati, että elatusapu sidotaan Sveitsin liitovaltion tilastoviraston kuluttajahintaindeksiin. Perusteena vaatimukselle oli se, että Maria oli avioliiton ajan ollut kotiäiti ja ilman koulutusta tai ammattia hän oli eron jälkeen jäänyt vaille tuloja ja varallisuutta. Sveitsin lainsäädännön mukaan hänellä olisi tällä perusteella oikeus saada avioliittoon perustuvaa elatusapua. Martin vetosi siihen, että hänellä ei ole elatuskykyä ja Marialla ei ole tarvetta elatukselle. Myös Martinin vanhemmat olivat antaneet huomattavia summia Marian ja yhteisten lasten elatusta varten.

Asiassa tuli sovellettavaksi Sveitsin lainsäädäntöä, koska Marian kotipaikka sijaitsi siellä. Sveitsin lainsäädännöllinen lähtökohta on, että puolisot vastaavat omasta elatuksestaan avioeron jälkeen pääsääntöisesti itse. Puolison on kuitenkin maksettava elatusapua, mikäli toisen puolison ei kohtuuden rajoissa voida edellyttää pystyvän vastaamaan omasta elatuksestaan ja toinen puoliso on kykenevä elatusavun suoritukseen.

Käräjäoikeus katsoi Marian olevan elatuksen tarpeessa ja Martinilla olevan kykyä maksaa elatusta. Sveitsin oikeuskäytännön mukaisten vähimmäistoimeentulolaskelmien perusteella Marialla katsottiin olevan oikeus 1600 € arvoiseen elatusapuun 1.7.2009 alkaen, jonka Martinin katsottiin olevan kykeneväinen maksamaan. 1.1.2009-30.6.2009 väliseltä ajalta Martin määrättiin maksamaan Marialle 507 € kuukaudessa.

Martin vaati hovioikeudelta käräjäoikeuden tuomion kumoamista ja kanteen hylkäämistä sekä toissijaisesti elatusavun alentamista ja sen keston lyhentämistä. Maria vaati Martinin valituksen hylkäämistä. Hovioikeus alensi Martinin maksettavaksi elatusavun 1.7.2009 alkaen 1300 € kuukaudessa.

[57] Kangas 2018, 70.

Tapauksen edetessä korkeimpaan oikeuteen, todettiin ensiksi asiaan sovellettavan Sveitsin lainsäädäntöä, sillä puolisoiden asuessa eri valtioissa, sovelletaan avioliittolain 128.1 §:n mukaan sen valtion lakia, missä puolisoilla oli viimeksi yhteinen asuinpaikka, jos toisen puolison asuinpaikka on edelleen siellä.

Marian elatustarpeen katsottiin olevan suurimmaksi osaksi avioliitosta johtuva ja tilanteen jatkuvan toistaiseksi, sillä hänen omat ansiotulonsa eron jälkeen olivat niin vähäiset, ettei hän kykene elättämään itseään. Työkokemuksen puuttumisen vuoksi hänen kykynsä työllistyä oli myös heikentynyt oleellisesti. Martinilla katsottiin olevan kykyä maksaa elatusapua Marialle hänen tuloistaan ja varallisuudestaan esitetyn selvityksen perusteella.

Korkein oikeus katsoi Marialla olevan oikeus saada elatusapua Martinilta. Koska elatusvelvollisen maksettavaksi määrätty elatusapu ei voi ylittää maksuvelvollisen maksukykyä, arvioitiin Martinin Marialle suoritettavan elatusavun määräksi 1100 € kuukaudessa perustuen 1.7.2009 alkaen Martinin maksukykyyn Suomessa vallitsevien olosuhteiden valossa.

6 YHTEENVETO

Suomalaisten ulkomaan kansalaisten kanssa solmimat kansainväliset avioliitot tulevat mitä todennäköisimmin kasvamaan tulevaisuudessa yhdessä globalisaation kehityksen tahdissa. Avioliittolain tasa-arvoistuessa 2017 ovat myös saman sukupuolen kansainväliset avioliitot runsastumassa ennen homoavioliittojen hyväksymistä laajemmin. Myös oleskelulupien takia solmittujen avioliittojen määrä tulee oletettavasti kasvamaan.

Avioliiton esteiden tutkinta on Suomessa helppoa silloin, kun puolisoiden tiedot saadaan tarkistettua väestörekisteristä. Kun toinen puolisoista ei ole rekisteröity Suomeen, on hänen todistettava henkilöllisyytensä muilla tavoin ja toimitettava esteiden tutkijalle laillistettu siviilisäätytodistus. Todistuksen täytyy noudattaa muotovaatimuksia ja se täytyy tarvittaessa käännättää. Joskus todistuksen saaminen on mahdotonta valtiossa vallitsevien olosuhteiden tai väestörekisterin puuttumisen takia ja se voi pahimmassa tapauksessa johtaa avioesteiden tutkinnan hylkäämiseen ja siten avioliiton solmimisen mahdottomuuteen.

Avioliitto solmitaan siviilivihkimisellä tai kirkollisella vihkimisellä. Kirkkokunnat voivat päättää itse lainsäädännön luomien vaatimusten lisäksi omista edellytyksistään avioliiton solmimiselle, jotka ovat yleensä sidoksissa puolisoiden harjoittamaan uskontoon. Useimmiten eri uskontokuntia edustavat kansainväliset parit vihitäänkin henkikirjoittajan, laamannin, käräjätuomarin, -viskaalin, käräjänotaarin tai julkisen notaarin toimesta valtion virastossa, jolloin vihkimisen edellytyksenä ovat vain avioliittolaissa määrätyt säännökset. Vihkimisen yhteydessä pari voi myös määrätä sukunimensä vaihtamisesta.

Avioero on ainoa tapa purkaa avioliitto Suomessa. Asumuseroa tai avioliiton peruuntumissäännöstöä ei Suomessa tunneta, eikä myöskään kirkko voi tuomita aviopareja eroon. Avioeron voi Suomessa myöntää vain yleinen tuomioistuin. Avioero haetaan yksin tai yhdessä aviopuolison kanssa kahdella hakemuksella, joiden välissä on vähintään kuuden kuukauden harkinta-aika. Ensimmäisen hakemuksen jälkeen vireilläoloaika alkaa vasta sitten, kun toiselle puolisolle on siitä tiedoksi annettu ja ero voidaan myöntää vasta sitten, kun toiselle puolisolle on tiedotettu eron myöntämisestä. Mikäli toista puolisoa ei saada tavoitettua, voi eroprosessi lykkääntyä pitkäksi aikaa.

Kun kansainväliselle avioliitolle haetaan eroa, on ensin selvitettävä kansallisen toimivallan pätevyys. Jos edes toisella puolisolla on asuinpaikka Suomessa, voidaan erohakemus yleensä käsitellä Suomessa. Valtiosopimukset syrjäyttävät autonomiset kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset eli esimerkiksi puolisoista toisen ollessa Pohjoismaan kansalainen ja parilla ollessa asuinpaikka jossakin Pohjoismaassa, sovelletaan avioeroasiassa Pohjoismaisen avioliittokonventiota ja EU-maan kansalaisten kohdalla Bryssel II a -asetusta. Kun avioeroa haetaan yhdessä valtiossa, se ei voi enää tulla vireille toisessa valtiossa.

Suomessa avioeron syytä ei tarvitse ilmoittaa, mutta joissakin toisissa valtioissa avioeroa voidaan hakea esimerkiksi hylkäämisen tai uskottomuuden perusteella. Avioerohakemukseen voidaan liittää myös liitännäisvaatimus esimerkiksi elatusavun vahvistamisesta.

Mikäli puolisot eivät ole juridisesti pätevällä avioehtosopimuksella määritelleet aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavasta laista, sovelletaan useimmiten sen valtion lakia, johon puolisot ovat vihkimisen jälkeen asettuneet asumaan. Jos pari on myöhemmin muuttanut toiseen valtioon, voidaan soveltaa sen valtion lakia, kun puolisot ovat asuneet siellä vähintään viisi vuotta. Lainvalintasopimuksen mukaan puolisoilla on kuitenkin oikeus määrätä aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavaksi toisen valtion lakia, mikäli sen vaatimat edellytykset täyttyvät. Avioehtosopimusta tehdessä on aina syytä tarkistaa sen pätevyys siinä valtiossa, jonka lakia halutaan sovellettavan varallisuussuhteita tutkiessa. Avioehto rekisteröidään Digi- ja väestötietovirastossa.

Aviovarallisuusjärjestelmät poikkeavat merkittävästi eri valtioissa. Esimerkiksi avioeron jälkeiseen elatusvelvollisuuteen liittyen pelkästään Euroopassa on suuria eroavaisuuksia. Pohjoismaissa avioeron jälkeinen puolison elatusapu on yleensä poikkeustapaus, mutta Etelä-Euroopassa se on vakiintuneempi käytäntö.

Avioliiton kytköksissä useampaan kuin yhteen valtioon piilee juridinen riski. Kansainvälisistä liittymistä ei välttämättä synny ongelmia avioliiton aikana, mutta avioliiton päättyessä asiat usein hankaloituvat. Avioerotilanteiden erimielisyyksiä silmällä pitäen puolisoiden on syytä varautua myös liiton purkautumiseen hyvissä ajoin. Minkä valtion lakia halutaan soveltaa omaisuuden jaottelussa, mikäli liitto päättyy avioeroon? Halutaanko avioliitolla turvata taloudellisesti heikomman osapuolen tulevaisuus vai pyritäänkö suojelemaan molempien puolisoiden omistajuutta omasta varallisuudesta? Asetutaanko vihkimaahan avioitumisen jälkeen pysyvästi vai onko tiedossa muutto toiseen valtioon? On

tärkeää pohtia asiaa jokaiselta näkökannalta, jotta osataan varautua erilaisiin lopputulemiin.

Kansainvälisten avioliittojen solmimisen lisääntyessä Suomessa, myös avioliittolaki kehittyy uusien oikeustapausten myötä. Suomen EU-jäsenyyden ja yhteistyön muiden valtioiden kanssa jatkuessa solmitaan yhä uusia avio-oikeutta koskevia sopimuksia ja säännöksiä. Viranomaisille tämä tarkoittaa lisää selvitystyötä, mutta samalla kansainväliseen avioliittoon kuuluvien selvitysten käytännöt vakinaistuvat ja prosessi helpottuu.

Kansainväliseen avioliittoon aikovien kihlakumppaneiden oleellisin keino vaikuttaa lainvalintaan ja aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaan lakiin on avioehto. Sopimuksen on täytettävä vaaditut muotovaatimukset ja sen pätevyys on syytä tarkastaa myös siinä valtiossa, johon kihlakumppaneilla on kansalaisuuden tai asuinpaikan kannalta kytkös. Avioehtosopimuksen tekemiseen voi pyytää apua kansainvälisiin perheoikeuskysymyksiin perehtyneeltä lakimieheltä.

LÄHTEET

Aarnio, A. ja Kangas, U. 2010. Perhevarallisuusoikeus. Helsinki: Talentum cop.

Aarnio, A. ja Kangas, U. 2016. Suomen jäämistöoikeus 1: Perintöoikeus. Vilna: Alma Talent Oy.

Digi- ja väestötietovirasto. 2020. Avioehdon rekisteröinti. Viitattu 29.3.2020. https://dvv.fi/avioehto

Digi- ja väestötietovirasto. 2019. Avioliiton esteiden tutkinta. Viitattu 11.9.2019 ja 21.4.2020. https://dvv.fi/avioliiton-esteiden-tutkinta

Dumănescu, L. 2014. Intermarriage throughout History. Newcastle upon Tyne, England: Cambridge Scholars Publishing.

Etelä-Karjalan käräjäoikeus. 21.10.2019. Usein kysyttyjä kysymyksiä. Viitattu 20.11.2019. https://oikeus.fi/karajaoikeudet/etela-karjalankarajaoikeus/fi/index/useinkysyttyjakysymyksia.html

Helin, M. 2013. Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus. Helsinki: Talentum Media cop.

Helin, M. ja Kemppainen, O. Oikeusministeriö. 28.2.2018. Kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevat neuvoston asetukset. Arviomuistio asetuksia täydentävästä kansallisesta sääntelystä. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisu 9/2018.

Hoikkala, J. ja Jalonen, M. 2014. Avioehtosopimukset käytännössä. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.3.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85352/Hoikkala_Jalonen_Avioehtosopimukset.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Härkönen, R. 2018. Avioero ulkomaisesta puolisosta voi pitkittyä. Turun Sanomat 12.2.2018, 8.

Ihmisoikeuskeskus. 1.3.2017. Tasa-arvoinen avioliittolaki voimaan Suomessa 1.3.2017. Viitattu 11.9.2019. https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/uutiset/uutisarkisto-2012-2017/?x5964494=5965076

Kangas, U. 2018. Perhevarallisuusoikeus. Helsinki: Alma Talent Oy.

Kangasniemi, E. 2003. Rakkaudella yli rajojen? Lumeavioliitot. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. ja Valtonen, M. 2017. Juridiikan perusteet. 5.-6. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Käräjäoikeudet. 11.7.2019. Avioero. Viitattu 6.11.2019. https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/hakemusasiat/perheasiat/avioero.html

Käräjäoikeudet. 11.7.2019. Siviilivihkiminen. Viitattu 28.1.2020. https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/hakemusasiat/perheasiat/siviilivihkiminenjaparisuhteenrekisterointi.html

Lainiala, L. ja Säävälä, M. 2012. Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot. Helsinki: Väestöliitto ry.

Lohi, T. 2016. Aviovarallisuusoikeus. Helsinki: Alma Talent Oy.

Maukonen, R. 2019. Alaikäisten poikkeuslupa avioliiton solmimiseen poistuu. Helsingin Sanomat 14.3.2019. Viitattu 21.4.2020. https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006035054.html

Mikkola, T. 2009. Kansainvälinen avioliitto- ja jäämistöoikeus. 2. painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Schraer, R. 2019. No-fault divorce: Could it increase rates?. BBC 10.4.2019. Viitattu 21.4.2020. https://www.bbc.com/news/uk-47866571

Sinisalo, S. 2019. Maistraatit ja Väestörekisterikeskus yhdistyvät Digi- ja väestötietovirastoksi. Helsingin Sanomat. 22.12.2019. Viitattu 28.1.2020. https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006352022.html?share=9cd6e21911175be7f38aae488e274dfc

Tilastokeskus. 2019. Maahanmuuttajat ja kototutuminen: Perheet: Solmitut avioliitot. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 8.1.2019, 17.9.2019 ja 14.4.2020. http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/perheet/solmitut-avioliitot.html

Tilastokeskus. 2019. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen: Perheet: Avioerot. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 14.4.2020. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/perheet/avioerot.html

VisitFinland.com. 2019. Getting Married in Finland. Viitattu 17.9.2019. https://www.visitfinland.com/article/getting-married-in-finland-2/

Väestöliitto ry 2019. Koonnut Miettinen, A., päivittänyt Helamaa, T. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 11.9.2019. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Väestörekisterikeskus. 2017. Ohjeet avioliiton esteiden tutkinnasta sekä ohjeet ja määräykset väestörekisterikeskuksen vahvistamien lomakkeiden käytöstä. Viitattu 20.9.2019. https://eevertti.vrk.fi/documents/2634109/3072457/Väestörekisterikeskuksen+ohjeet+avioliiton+esteiden+tutkinnasta/d07bea69-5e15-4f46-83d4-882d0e811845?version=1.0

Liite 1. Pyyntö avioliiton esteiden tutkimisesta, sivu 1 (Digi- ja väestötietovirasto 2020)

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO
MYNDIGHETEN FÖR DIGITALISERING OCH BEFOLKNINGSDATA

PYYNTÖ • BEGÄRAN
Avioliiton esteiden tutkinta • Hindersprövning

Numero • Nummer

KIHLAKUMPPANIT • DE FÖRLOVADE

A

Sukunimi • Efternamn	Etunimet • Förnamnen	Henkilötunnus* • Personbeteckning*
Lähiosoite, postinumero ja postitoimipaikka • Näradress, postnummer och postanstalt		
Puhelin virka-aikana • Telefon under tjänstetid	Sähköpostiosoite • E-postadress	

☐ Naimaton • Ogift ☐ Eronnut • Frånskild ☐ Leski • Änka/änkling

B

Sukunimi • Efternamn	Etunimet • Förnamnen	Henkilötunnus* • Personbeteckning*
Lähiosoite, postinumero ja postitoimipaikka • Näradress, postnummer och postanstalt		
Puhelin virka-aikana • Telefon under tjänstetid	Sähköpostiosoite • E-postadress	

☐ Naimaton • Ogift ☐ Eronnut • Frånskild ☐ Leski • Änka/änkling

*Jos jompikumpi kihlakumppani on ulkomaan kansalainen, jolla ei ole henkilötunnusta, merkitään syntymäaika.
*Om någon av de förlovade är en utlänning som inte har personbeteckning, antecknas födelsetid.

AVIOLIITTOON AIKOVIEN SUKUNIMEÄ KOSKEVA ILMOITUS • ANMÄLAN SOM GÄLLER EFTERNAMNET FÖR PERSONER SOM ÄMNAR INGÅ ÄKTENSKAP

☐ Ei muutosta • Ingen ändring

☐ Avioliittoon aikovat ovat päättäneet ottaa yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän • De som ämnar ingå äktenskap har beslutat att ta det gemensamma efternamnet eller den gemensamma efternamnskombinationen

☐ Avioliittoon aikovat ovat päättäneet, että toinen heistä ottaa puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen • De som ämnar ingå äktenskap har beslutat att den andra av dem tar makens efternamn eller ett av efternamnen i makens efternamnskombination

Sukunimi tai sukunimiyhdistelmä avioliittoon vihkimisen jälkeen: • Efternamn eller gemensam efternamnskombination efter vigseln till äktenskap:

Kihlakumppani A • Förlovade A

Kihlakumppani B • Förlovade B

PYYDÄMME AVIOLIITON ESTEIDEN TUTKINTAA • VI BEGÄR HINDERSPRÖVNING

Pyydämme, että seuraavat kirkolliseen vihkimiseen tarvittavat tiedot merkitään avioliiton esteiden tutkinnasta annettavalle todistukselle: • Vi önskar att följande uppgifter som behövs för kyrklig vigsel antecknas på intyget över hindersprövningen:

- Tieto Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulun käymisestä. Tieto tarkistetaan kirkon rekisteristä: • Information om genomgången skriftskola i Finlands evangelisk-lutherska kyrka. Informationen hämtas ur kyrkans register:
  ☐ Kihlakumppani A • Förlovade A ☐ Kihlakumppani B • Förlovade B
- Tieto seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä. Tieto tarkistetaan väestötietojärjestelmästä: • Information om medlemskap i församling eller annat religionssamfund. Informationen hämtas ur befolkningsdatasystemet:
  ☐ Kihlakumppani A • Förlovade A ☐ Kihlakumppani B • Förlovade B

Vakuutamme, ettemme ole sukua toisillemme suoraan takenevassa tai etenevässä polvessa[1], sisaruksia tai puolisisaruksia emmekä toistemme veljen tai sisaren jälkeläisiä[2]. Vakuutamme lisäksi, ettemme ole keskenämme edellä mainituilla tavoin sukua adoption seurauksena.

[1] Takenevaa polvea olevalla sukulaisuudella tarkoitetaan henkilön vanhempia, näiden vanhempia jne. ja etenevää polvea olevalla sukulaisuudella henkilön lapsia, lapsen lapsia jne.
[2] Oikeusministeriö voi myöntää luvan avioliittoon, jossa toinen on toisen veljen tai sisaren jälkeläinen, jolloin tämä kohta yliviivataan.

Vi försäkrar att vi inte är släkt med varandra i rätt uppstigande eller nedstigande led[1], syskon eller halvsyskon eller avkomlingar till varandras bror eller syster[2]. Vi försäkrar också att vi inte är släkt med varandra på ovan nämnda sätt till följd av adoption.

[1] Med släktskap i uppstigande led avses vederbörandes föräldrar, dessas föräldrar osv. och med släktskap i nedstigande led vederbörandes barn, barnbarn osv.
[2] Justitieministeriet kan bevilja tillstånd till äktenskap där den ena är avkomling till den andras bror eller syster. I så fall stryks denna punkt över.

DVV/06.00.01A_fi_sv_112019

Liite 1. Pyyntö avioliiton esteiden tutkimisesta, sivu 2 (Digi- ja väestötietovirasto 2020)

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO
MYNDIGHETEN FÖR DIGITALISERING OCH BEFOLKNINGSDATA

Ilmoitamme, että olemme aikaisemmin solmineet avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen seuraavien henkilöiden kanssa (kaikkien entisten puolisoiden / parisuhteiden toisten osapuolten sukunimet ja etunimet)**:**
Vi uppger, att vi tidigare har ingått äktenskap eller har låtit registrera partnerskap med följande personer (alla tidigare makars / registrerade partners efternamn och förnamn)**:**
Kihlakumppanin A ilmoitus • Förlovade A:s anmälan

Kihlakumppanin B ilmoitus • Förlovade B:s anmälan

Todistus esteiden tutkinnasta • Intyget över hindersprövningen
☐ Noudetaan avioliiton esteiden tutkijalta • Avhämtas hos den myndighet som förrättat hindersprövningen
☐ Pyydetään lähettämään postitse, merkittävä nimi ja osoite: • Sänds per post, namn och adress skall anges:

☐ Pyydetään säilyttämään avioliiton esteiden tutkijalla avioliittoon vihkimistä varten • Uppbevaras för vigseln hos den myndighet som förrättat hindersprövningen

Paikka, aika ja molempien kihlakumppaneiden allekirjoitukset • Ort, tid och båda förlovades underskrifter

Allekirjoitukset oikeaksi todistavat *(todistajien allekirjoituksia ei tarvita, jos kihlakumppanit pyytävät avioliiton esteiden tutkintaa sekä antavat vakuutuksen ja ilmoituksen esteiden tutkijalle henkilökohtaisesti)*: • Underskrifternas riktighet intygas *(underskrifterna behöver inte bevittnas, om de förlovade anhåller om hindersprövning och avger försäkran och meddelande personligen hos den myndighet som prövar hindren)*:

Tämä lomake on palautettava täytettynä avioliiton esteiden tutkijalle, jotta avioliiton esteiden tutkinta voidaan aloittaa. Jos kihlakumppanilla on ennestään hallussaan voimassa oleva todistus avioliiton esteiden tutkinnasta, on myös se toimitettava avioliiton esteiden tutkijalle. Todistus avioliiton esteiden tutkinnasta voidaan antaa vasta seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pyyntö on saapunut avioliiton esteiden tutkijalle.
Denna blankett skall returneras ifylld åt den som prövar hinder mot äktenskap så att hindersprövningen kan inledas. Om någondera av de förlovade sedan tidigare har ett giltigt intyg över hindersprövning, skall också detta tillställas den som prövar hinder mot äktenskapet. Intyg över hindersprövningen kan utfärdas först sju dagar efter det att ansökan har inkommit till den som prövar hinder mot äktenskapet.

Liite 2. Avioerohakemus (Käräjäoikeudet 2019)

AVIOEROHAKEMUS

Hakija	Sukunimi ja etunimet *	Sähköposti
	Kotipaikka *	Henkilötunnus *
	Osoite *	Postinumero ja -paikka *
Hakija / Asiaan osallinen	Sukunimi ja etunimet *	Sähköposti
	Kotipaikka	Henkilötunnus
	Osoite	Postinumero ja -paikka
Hakemus I	Pyydän yksin, että meidät tuomitaan avioeroon	Pyydämme yhdessä, että meidät tuomitaan avioeroon
	harkinta-ajan jälkeen ○	harkinta-ajan jälkeen ○
	heti, koska olemme asuneet erillään keskeytyksettä viimeiset kaksi vuotta ○	heti, koska olemme asuneet erillään keskeytyksettä viimeiset kaksi vuotta ○
Hakemus II voidaan tehdä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua harkinta-ajan alkamisesta	Pyydän, että meidät tuomitaan avioeroon ○	Pyydämme, että meidät tuomitaan avioeroon ○
	Harkinta-aika on alkanut	
Sopimus huollosta / lapsia koskevat vaatimukset	Yhteisiä alaikäisiä lapsia ei ole ○ Lapsen asioista on sovittu ○ Avioerohakemuksen yhteydessä esitetään seuraavat lapsia koskevat vaatimukset s. 2 ○	
Muut vaatimukset perusteluineen	Esim. yhteiselämän lopettaminen, pesänjakajan määrääminen omaisuuden ositusta tai erottelua varten, puolison elatusapu	
Allekirjoitus / allekirjoitukset	Päiväys, allekirjoitus ja nimen selvennys Päiväys, allekirjoitus ja nimen selvennys	